

ДО ДРУЗІВ “ДУДАРИКА”

Ні просити, ні повчати, ні проголошувати, ні пропагувати ідуть у далекі світи наймолодші мистці України. Тільки переконання у тому, що світ пізнає милість спокою лиш у відданості найвищим людським ідеалам, у згоді між народами, націями, державами дозволяє нам переступити поріг гостинного дому, куди привела нас сила родинних почуттів українців. Ми серцем вклоняємось людям двох великих держав — Америки і Канади. Не блиск коштовностей, а лиш тепло Ваших сердець покликало нас у дорогу, щоб торкнутись Ваших душ і збагатитися духом — і Вам, і нам.

Коли у 1919 році Український національний хор під орудою маєстра О. Кошиця вирушив у своє тріумфальне турне до Європи, а згодом — до Америки, над Україною, як і сьогодні, засяяли ясні прапори надії і свободи. Коли ж сьогодні стежки Кошицеві ведуть “Дударик” у край, що прийняв його і зігрів, ми взяли в дорогу його видатну Літургію, мелодії його великих співвітчизників — Березовського, Бортнянського, Лисенка, Леонтовича, Стеценка, а над нами сяють ті ж самі ясні прапори.

Свіжі вітри оновлення наповнюють вітрила тих, хто вірить і надіється. Несе він у світи і пісні українських хлопчаків, котрі з любов’ю до нас промовляють: “Мир Вашому Дому!”

Клятва повсталих.
Ілюстрація А. Базилевича.

Микола Кацал, диригент

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

<i>В. Соханівський</i> : Що зможу я зробити?	1
<i>В.С.</i> : Повідомлення	3
<i>І. Кмета-Ічнявський</i> : Київ	4
У 500-ліття Запорізької Січі	5
<i>Орест Гаврилук</i> : Праця, жертвенність, посвята	6
Замітніші дати Пласту	7
<i>О. Кузьмович</i> : У важливий та відповідальний час	8

СУЧАСНА УКРАЇНА

<i>Ігор Гургула</i> : Сходження	10
<i>Юрій Лось</i> : А в Україні блакитно-жовта весна	13
Повідомлення про с.п. В. В. Гриника	16
Пласт: Повернення на Батьківщину	17
<i>М. Грушкевич</i> : У пам'ять св. п. пл. сен. д-ра О. Барана	21
<i>Є. Сверстюк</i> : Монолог	22
<i>О. Тарнавський</i> : Мої пожертви	25
<i>Вовк-Сіроманець</i> : Відновлення Пласту в Україні	26
<i>Юрій Лось</i> : Сьогоднішній стан в Україні	27
<i>Петро Осадчук</i> : Піднесення Синьо-жовтого Прапору	29

ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС ТРЕТІЙ

<i>Юрій Кирик</i> : Канадський щоденник	30
<i>Марта Мялковська</i> : Стан Пласту на терені Німеччини	36
ПС ГПБ: Провід передав Пластову ідею в Україну	40
Знайди час	43
ГПБ: Наказ	44
<i>Юрій Павлічко</i> : Репортаж із Вовчої Тропи	45
<i>В. Соханівський</i> : “Останній Постріл” — рецензія	47

ХРОНІКА

<i>Н. Самокіш</i> : Мрія, що стала дійсністю	49
УЦІС: Конференція Львівської обласної організації Пласту	51

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

<i>Б. і С. Білі</i> : З життя Української молоді у Вел. Британії	52
Відродження Пласту у Польщі	54
Єдиний свідок трагедії в Білогорщі	56
<i>Доцент В. Стеник</i> : Де поховане тіло ... Р. Шухевича?	58

ЛИСТУВАННЯ

<i>Марійка Дубик</i> : Дорогі Вовки-Сіроманці	59
<i>М. Зіняк</i> : Прохання	59
<i>Уляна Пелех</i> : “Запорізька Січ: зруйнована і уціліла”	60
<i>М. Кацал</i> : До друзів “Дударика”	64

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 3 (93)

Торонто

1990

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Квартальник

Липень — Вересень

ч. 3 (93)

July — September

Редакція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація:

2199 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, Адольф Гладилевич,
Леся Храплива-Щур, Тоня Горохович

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора, висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції, чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: \$25.00 ЗСА, або їх рівновартість

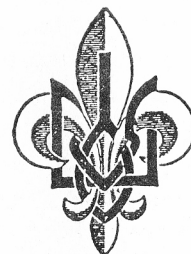
Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.
Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за доплатою одного доляра від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine

2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Набрано і надруковано у Видавництві "Новий Шлях"

The New Pathway Publishers Limited
297 College Street, Toronto, Ont. Canada — M5T 1S2

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 3 (93)

Липень — Вересень

1990

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

ЩО ЗМОЖУ Я ЗРОБИТИ?

*Я знаю, немає нічого в них кращого,
як тільки радіти й робити добро у своєму житті.*

Еклез. 3 - 12

Нав'язуючи до пластового гасла на 1990 рік "Працюй над собою, для себе і для других", і також до попередньої редакційної статті, ми бажаємо цю тему продовжити, бо виглядає, що вона є актуальною, тому дали заголовок: "Що зможу я зробити?" Кожна людина у світі має виконати якусь роль. Чи оцінить це хтось чи ні, — не є важливим. Важливим є розвинути в собі якийсь ідеал, якусь конкретну мету, ціль, щось, що дана людина вважає, що воно є вартісним, гідним, цікавим для неї, корисним для інших, для спільноти чи навіть людства. Навіть підсвідомо хтось може виробити в собі бажання, скажімо, бути ідеальною матір'ю, українською матір'ю. Матір'ю, яка справді з охотою і посвятою, любов'ю і виrozumінням, не дивлячись на перешкоди і труднощі обставин, буде поступати так, щоби її материнська функція була виконана сумлінно і достойно, природньо і навіть з гумором.

Інший хтось має “жилку” до бізнесу, що інколи може виглядати самолюбним чи егоїстичним певною своєю поведінкою. Це також вимагає певного гарту, настанови і витривалости, аж доки інші це не зрозуміють. Хтось має замилювання для збирання поштових марок. Михайло Бажанський, крім своєї літературної діяльності, займався збиранням книжок про Україну і її культуру тощо. Ще інший відчуває покликання служити Богові, приймаючи довгі трудні та вимогливі студії і стан духовника. Світ манить його не так своєю світськістю, як незбагнutoю містерією духовности й духовного життя. Інший бажає чи відчуває потребу бути столярем. Його руки “горять” спрагою майструвати речі. Отже ті, що відчули й знайшли свій поклик і мету та з радістю йдуть й змагають до свого ідеалу, дають свій персональний причинок до покращання життя родини чи спільноти, вони їх збагачують, формують та дають новий напрямок, новий вимір життя.

Вигідність, любов до теперішности, до сьогодення, брак амбіції і охоти до змагу, до “Великого” чи “Високого” чи “Нового” інколи є причиною розчарувань і досади. Згадка про амбітність не означає, що ти мусиш ставати комусь на пальці чи пробиватися ліктями. Амбітність означає позитивну і цілеспрямовану, творчу і послідовну діяльність і змаг до вибраної мети. Воно означає зробити щось конкретне чесними засобами, завзятіше, відважніше, з більшим розмахом і інколи ризиком від людей, що таких амбіцій не мають. Ця проблема особливо актуальна для людей з-під тоталітарного режиму, де вони не мали можливостей і стимулів, а інколи навіть потреби виявляти свою ініціативність чи індивідуальність, або навіть зацікавлення.

Виглядає, що вже змалку треба навчитися упорядкованого мислення і вміння оцінювати можливості, аналізувати труднощі та контролювати послідовне виконання вибраної мети. В цьому треба бути “мрійником”, щоб “вимріяти” ціль, мету чи призначення. Треба бути плянувальником, щоб накреслити конкретну стежинку до своєї мети, барабаньщиком, щоб визначити час “вимаршу” та “психологом”, щоб додавати собі духа та хотіння виконати це. Пласт у своїй скавтській методиці та так численними засобами дає на це множество можливостей.

Кажуть, що існує п'ять компонентів щасливого життя, а це: здоров'я, праця, зацікавлення, приятельськість чи дружність та

змаг за ідеалом. Конечно мати всі п'ять компонентів, а не лиш деякі з них, щоб стати “цілою” людиною. І справді дуже приємно людині, якій її внутрішній голос час до часу пригадує: “ЩО ЩЕ ДОБРОГО МОЖУ Я ЗРОБИТИ?”, і вона то робить!

Тут варто собі з'явити молитву Меймонідеса з-перед 1000 років: “Подаруй мені можливості покращати і поширити моє навчання (пізнання), бо границі знання є необмежені. Поможі мані направити і доповнити мої освітні браки (дефекти), бо засяг науки і її горизонти поширюються кожного дня. Дай мені відвагу освідомити мої щоденні помилки, які завтра я зможу бачити і розуміти в кращому світлі, яких я не міг збагнути в неясному світлі вчорашнього.”

Володимир Соханівський

ПОВІДОМЛЕННЯ

З публікацією “Пластового Шляху” ч. 3/93 бажаю заперестати бути його відповідальним редактором. Щиро дякую Шан. Друзям і Подругам ред. колегії та співробітникам за так добру і довголітню співпрацю. Дякую Головній Пластовій Булаві за нагоду і привілей бути їхнім співробітником та бажаю також багато успіхів у дальшій долі “Пластового Шляху”.

С К О Б !

пл. сен. Володимир Соханівський

КИЇВ

*Оце такий ти Києве... Величний бо який!
Безсмертний наш — красуне наш... І мій ти, і я твій,
Казали: смерть поранила. Навколишках грудки...
Шептались: тешуть мари вже, умре коханець мрій!*

*А ти одужав, сивий наш, одужав знов навів,
Вернувся я іздалека... От, ніжно обнялись, —
Із батьком наче любий син, як по розлуці він
Радіє, мов заручений. Раділи ж ми й колись...*

*Зідхнув чого так, Києве? Наляканий бо ким...
Веселка блідне радості у рідних синь — очах,
Та й на обличчі зморенім тривожних дум знаки...
Столице безпрестольная, ще й досі ходить страх?!*

Ів. Кмета-Ічнянський

(Із збірки поезій "Крила над морем"...)

Вид на Київ і Дніпро, літо 1990 р.

фото В. Сох.

У 500-ЛІТТЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ

*Сплять могили в запорізьких тривожних степах
І на Хортиці скелі поснули в імлі.
Тільки вітер, як шал, як поранений птах,
Скиглить, плаче і б'ється об груди її.*

*Хортице, Хортице, пісне кривава, гаряча,
Луже Великий, проснися, проснись...
З кров'ю і біллю слава не вмерла козача, —
Спалахом серця встає і буя, як колись.*

*Встає і зове і веде нас невпинно,
Де ворон кружляє, де ворон клює.
За волю твою і за щастя твоє, Україно,
За чесне, розтерзане серце моє.*

*В степах Запоріжжя шепочуть ночами могили
І скелі з порогами мову ведуть:
— Вставай, Україно, збирай проти ворога сили,
І в битву-дорогу, і в яснню путь!*

Автор невідомий

ПРАЦЯ, ЖЕРТВЕННІСТЬ, ПОСВЯТА...

*Слово Голови ГПБ на церемонії передання пластової ідеї
й традицій на Україну, Вовча Тропа, 8 липня 1990 р.*

Дороге Пластове Товариство!

Маємо щастя бути співучасниками історичної події. Це бо тут сьогодні сповняється те, на що ми чекали цілих 45 років! Коли ми вирушали з Рідного Краю у далеку мандрівку по неznаних світах, то ми несли непохитну віру, що прийде день, коли пластову ідею й традиції передамо назад на Батьківщину. Той день наспів.

Установчі Збори Пласту в Україні, що відбулися 19-го травня цього року, схвалили звернення до Головної Пластової Булави, в якому вони визнають Головну Пластову Булаву гарантором неперервності традицій Пласту і неухильного дотримання Пластового Закону. Збори звернулися до Головної Пластової Булави з проханням про включення до Конференції Українських Пластових Організацій крайової пластової організації в Україні.

І ось сьогодні символічно передаємо назад на Батьківщину, на руки представника Тимчасової Крайової Пластової Ради в Україні, пластову ідею й традиції. Нехай пластова іскра спалахне серед української молоді могутнім полум'ям та вкаже їх шлях до кращого завтра!

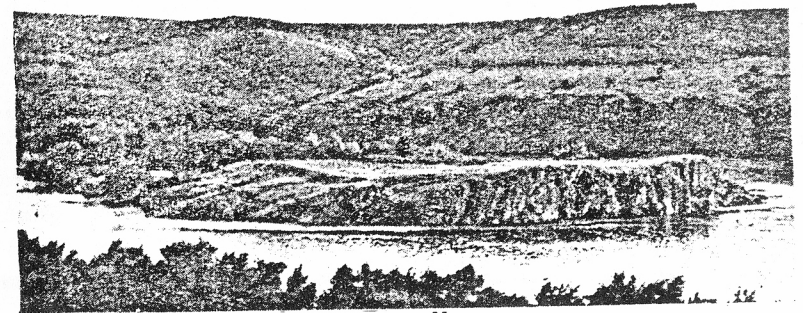
У цій світлій хвилині клонимо свої голови з пошаною перед тінями тих пластунок і пластунок, які своє життя віддали за пластову ідею, за волю України. Згадуємо з любов'ю тих наших друзів і подруг, які відійшли на Вічну Ватру, не діждавшись сьогоднішнього радісного дня. З подивом глядимо на наших братів і сестер в Україні, які беруть на себе великий ризик задля Пласту, задля нашого народу.

Любі мої! Нехай кожний і кожна з нас згадає той мент, коли ми склали Пластову Присягу. Ми стали на службу Богові й Україні до кінця свого життя. А сьогодні ідеал служби Україні набрав для нас конкретного значення, якого не було ще рік тому, чи навіть учора. І він накладає на кожного, в кого б'ється пластова серце, обов'язок: праці, жертвенности, посвяти, щоб повести наш нарід до Щастя, Слави і Свободи!

С К О Б І

ЗАМІТНІШІ ДАТИ

- 19.V.1990 — Брюховичі. Установчі Збори Пласту. Вибрано Тимчасову Крайову Пластову Раду, яка має завершити організаційне оформлення Пласту в Україні.
- 8.VII.1990 — Вовча Тропа. Заприсяження представника Проводу Пласту в Україні та святочне передання пластової ідеї й традиції назад на Батьківщину.
- 11.VII.1990 — Львів. Сходина Президії Головної Пластової Булави в пластовій домівці при вул. Кульпарківській. Участь: Голова ГПБ, 1-ша заступниця голови, Генеральний секретар, Голови КПСтаршини ЗСА, Канади й Німеччини, Голова КПРади Канади, та представники Проводу Пласту в Україні.
- 12.VII.1990 — Львів. Пластова Присяга 28-ох пластунок і пластунок у Шевченківському Гаю. Присягу попередила Архиерейська Служба Божа, яку відправив митрополит Володимир Стернюк, що уділив благословення всім пластунам поодиночі. Присутніх тисячі народу.
- 19-21.X.1990 — Моршин (плян.). Крайовий Пластовий З'їзд для прийняття статуту крайової пластової організації в Україні та вибору Крайового Проводу.

Острів Мала Хортиця.

На ньому до цього часу збереглися залишки козацьких укріплень.

У ВАЖЛИВИЙ ТА ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЧАС

Здається, що перед кількома місяцями, коли ми перебрали провід Українського Пласту в ЗСА і прирікали перед зібраними численними делегатами виконувати наші обов'язки якнайкраще, ніхто із нас не сподівався, що світові події зокрема у Східній Європі розвинуться таким американським темпом і відіб'ються таким сильним відлунням у всіх ділянках громадського життя.

Вони заторкнули також сильно пластову діяльність, переїнами, які зайшли в Україні та поставили перед нами нові проблеми, а то і нові обов'язки.

Але перш усього ці події струснули нашою байдужністю, що її можна було подекуди відчувати в останніх роках не лиш у нашій праці але і в цілому громадському житті української діаспори. Тепер ми усі "живемо" Україною, і нею живуть пластуни дуже безпосередньо і сильно. Кожна подія, кожний новий зрив викликає тут реакцію. Саме тому Крайова Пластова Старшина дала доручення на кожних пластових сходах новацтва і юнацтва розглядати ці події, збирати інформації про них подані у своїй і чужій пресі, тому разом з Україною пластуни в ЗСА творили душевний ланцюг соборності в дні 21-го січня, тому пластуни із урядів УСП і УПС включилися у збірки на Фонд допомоги дітям Чорнобиля та ініціюють інші можливості допомоги, як наприклад, комп'ютерів, лікарських засобів чи інших технічних устаткувань.

Український Пласт ніколи не стоїть побіч українського життя, а завжди в його осередку — отже наша реакція на сьогоднішні події, — це тільки сповнювання нашого першого пластового обов'язку вірності Україні. Але поруч із допомогою Україні нашу працю пожвавила також безпосередня зустріч із нашими братами — зустріч тут і там — та при ньому їхнє зацікавлення нашою пластовою молоддю, що живучи так далеко від України, уміла затримати українську мову, любов до землі своїх батьків, яка

плекає пильно свої традиції та свій окремішний спосіб життя. А кожна зустріч нашої молоді із ЗСА із молоддю з України — це взаємна користь і так потрібний застрик українства як для нас так і для них.

Уса це вимагає від нас, що стоїмо тепер на два чергові роки у провіді Пласту в ЗСА, виняткового почуття відповідальності та посилення праці щоб ми не засоромили дорогої нам організації, а в кожному випадку думали про добро її та добро цих молодих людей, які до неї належать. А найважливіше, щоб ми всі, вірні нашому кличеві, завжди уміли в тих вагомих на події часах поступати **Сильно! Красно! Обережно! І Бистро!**

Пл. Ватра, ч. 15

ПЕРЛИНИ АРХІТЕКТУРИ

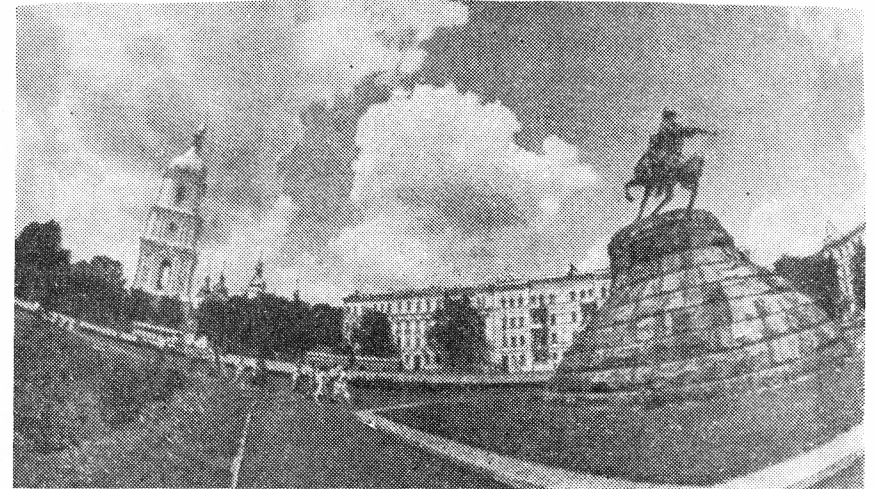

фото В. Зверевського та В. Фаліна.

Ігор Гургула

СХОДЖЕННЯ

Тиждень у Карпатах провели вихованці Львівського Пласту — з ними кореспондент “Молодої Галичини”

У спогадах про походи завжди є місце тому, якою була погода. Я вже встиг відігритися після холоднющих ночей у наметі. Цур та пек тій карпатській погоді, з її несподіваними хурделицями, сонцем та дощем. Думка ж береже найцінніше — спілкування з тими, хто взявся відроджувати Український Пласт, патріотичну дитячо-юнацьку просвітницьку організацію.

Їх двадцять чотири. Кандидати у виховники. Якщо ці хлопці та дівчата, переважно студенти львівських вузів, пройдуть всі випробування — бути їм виховниками Пласту з подальшим правом формувати гуртки та рої дітвори і навчати їх тому, чому зуміли навчитися самі. А випробування он які — сходження на гори. Сьогодні — Шешул, завтра — Петрус. І хоч Шешул нижча на 294 метри, та Петрус далася легше, бо вже був досвід. І ноги так не мліли. І не було бажання махнути на все рукою й спуститися туди, де зеленіє трава, а не чавкає під ногами мокрої сніг.

Хлопці нічим ніби не примітні. Дається взнаки “міське” виховання. Бо он після смачної каші стоїть немитий казан, вода ж у потоці холоднюща. А коли знялися з місця, то з'ясувалося, що залишили один намет — хтось понадіявся на товариша. Не приховує невдоволення начальник мандрівного пластового табору Богдан Генета. У горах так чинити заборонено. Стараюсь переконати Богдана, що маємо справу по суті з дітьми: “А завтра вони повинні повести за собою інших — аргументує майстер спорту з туризму Б. Генета.

Прикросі якимось зникають, коли ми вибираємося на вершину. Тут Богдан — як у своїй оселі. Може назвати усі найвищі точки,

відомі хребти та перевали. Шлях наш пролягає через відроги до Черемошу, де нас чекає постійний пластовий табір. Там хлопці вивчають ази¹ водіння катамаранами² неспокійною карпатською річкою. А це вже “вотчина” Олександра Криськіва.

Отже, побут і в горах диктує свої умови. Але ось все в порядку, можна відпочити. Сипле іскрами ватра, соснові поліна горять на вельми жваво. Чого не скажеш про розмову. Святослав Козак — майбутній хемік. Андрій Сибірний — біолог. Олег Яськів, Віталій Волошин, Володимир Жмурко, Нестор Дацишин, Тарас Голубець — фізики. Всячеслав Олійник навчається на факультеті прикладної математики. Лесь Яворський — фармацевт. Роман Шиприкевич — радіофізик. Учораšní вихованці львівської Малої Академії Наук, нині студенти. І раптом — претенденти у виховники Пласту. Випадковість? Ні, переконання. А ще усвідомлення того, що саме на плечі їхнього покоління лягає важка ноша відродження нації. Тут якнайкраще придасться Пласт з його законами чести та порядности. А ще — мандрівки, розучування пісень, вивчення історії і правил поведінки.

У пригоді став курінний Пласту з Луцька Олег Покальчук. Він спеціально зголосився на цю поїздку. Олег — духовний наставник мандрівного табору. Гітара, знання безлічі патріотичних пісень, навички пластунських ігор, а ще природний педагогічний хист відіграли свою позитивну роль. Олег завоював авторитет у юнаків. І вони залюбки витримували щоденні багатокілометрові кроси³ з рюкзаками за плечима, а потім ще вправлялися у двобої чи проводили веселу гру.

Після гри, табір на Черемоші видався раєм. Тут уже вимагалось втриматися в човні, вчасно обминути небезпечні підводні валуни, на які так багата ця ріка. У таборі свій гурт. Андрій Кохман. Володимир Хомин. Роман Тлустяк. Мирон Гуменецький. Ольга Посполита та Віра Тарнавська уже мають свій досвід перебування у Пласті. Так, саме те невіддале зібрання під Городком. Але той перший Пласт вони вважають на голову нижчим за теперішній.

¹Ази — початкові відомості.

²Катамаран — дараба.

³Крос — біг з перешкодами.

Раніше довелося багато чути про піонервожату Львівської СШ⁴ № 55 Олесю Пасічник. Вона, мовляв, розігнала у школі піонерську організацію. А тут зустріч з Олесею у таборі на Черемоші.

— Ніхто нікого не розганяв, — уточнює дівчина, — просто у школі я розповіла дітям про Пласт і сказала, що тепер вони мають вибір: або зараз вступати у піонери, або зачекати, коли Пласт сформується організаційно. Школярі вирішали, що краще зачекати.

Обвітрені, з облущеними носами, поверталися пластуни з Карпат. Перша проба позаду. Проба на витривалість, перевірку в екстремальних умовах. Глибоко переконаний у доцільності подібних експериментів. Але ось умови, де чималі фізичні навантаження, невигоди, холод, а ще треба виконувати накази і допомагати товаришеві. Ось тут і з'ясовується, що хтось крадькома перепакував продукти у рюкзак товариша, аби власний був легшим, а хтось не поділився спальним килимком. Де вже тут до гучних слів. Таких у виховники Пласту не візьмуть.

Гори, немов рентгенівське проміння, висвітили сутність кожного. Влітку пластунський табір знову вирушить на чергове випробування. У похід підуть кращі.

“Молода Галичина”, Львів, 22 травня 1990 р.

Замітка: Статтю в оригіналі ілюструють три фота її автора з такими поясненнями до кожної з них:

1) *Маршрут пролягає і через ріки. Тоді виручає канатний міст.*

2) *Дорога веде круто вгору. А з рюкзаком за плечима долати нелегко.*

3) *На Черемоші у човні нудьгувати не доводиться.*

---

⁴СШ — середня школа.

А В УКРАЇНІ БЛАКИТНО-ЖОВТА ВЕСНА...

Спогади-фрески з поїздки в травні 1990

Це не вперше довелось мені побувати у Львові й у Києві, але оце вперше відчув я, що я в Україні... В Україні блакитно-жовтої весни...

Мій покійний батько перед самою смертю казав мені: “Я жив довго і бачив багато, але одну річ хотів би ще раз побачити перед смертю: синьо-жовтий прапор на ратуші у Львові...” Він був з тими, що вішали цей прапор в 1918-ім. Та тепер не вдалось йому дожити до цієї хвилини: помер він чотири роки тому, коли ще й мріяти про таку річ не можна було.

Але мені Бог дозволив побачити це чудо: гордо повіває наш блакитно-золотий прапор не лиш на ратуші старовинного міста Лева, але й на опері, на університеті, на численних будівлях і площах міста. Синьо-жовті стяжки, значки, ленти, хоруговки на автах, на майже кожній вітрині крамниць, на грудях львов'ян... А найважливіше: в їхніх серцях...

На старовинних стінах Львова графіті: тризуби, синьо-жовті прапори, “Слава Україні!”... Щодруга людина у Львові має щось синьо-жовтого на собі: стяжечки у косах маленьких дівчаток, синьо-жовті светри, чи куртки дітей, навіть сині джінси із жовтими шкарпетками... Головно львівська молодь — це сад синьо-жовтих квіток...

Недалеко опери, на проспекті Леніна у Львові місце, призначене на пам'ятник Шевченкові, який там колись має бути споруджений. Це серце сьогоденного Львова. Там, біля високого прапора з тризубом, завжди сотні людей; говорять, дискутують. Станете на три секунди, а вже вас обступлять люди, які хочуть обмінятись думками, засипати вас питаннями, розказати найновіше. Навколо — базар: можете купити там все, що ще так недавно було нелегальне: газети—неформалки, синьо-жовті значки і прапорчики, тасьми, тощо. Ще пару років тому за такі речі можна було опинитись на Сибірі... Посередині — не лиш портрет Шевченка, але й Тараса Чупринки, Степана Бандери...

Перед статуєю Івана Франка коло університету мітинг. Доц ляє, як з цебра, але сотні людей під парасолями, із десятками синьо-жовтих прапорів стоять і слухають мокрих промовців. І не лиш слухають, але ентузіастично піддержують їх вигуками: “Слава!”, “Слава Україні!”, “Ганьба Компартіі!”.

У будинку РУХ-у, який недалеко від опери, завжди рух: приходять молоді люди, вписуються в члени, складають свої важко запрацьовані гроші як датки... Недалеко синьо-жовтих кіоск РУХ-у. Там вивішені прапорчики, газетки, афіші, оголошення, фотознімки. Між ними є й газетки по-єврейському. Організація свідомо і недвозначно простягає руку братерства цій нашій етнічній меншині: “Ходіть разом з нами, проти спільних противників!”.

В Києві починається історична подія: наради Верховної Ради Депутатів Української РСР. У Львові здається 100% населення цілий день прикута до радіоприймачів, чи телевізорів. В кожній крамниці, музею, ресторані, — навіть в бібліотеці, — радіо на повний голос. Чи існує в якійнебудь іншій країні світу таке заінтересування в нарадах парламента? Скільки людей в Америці прислухується до дебат Конгресу? Але в Українській РСР, це подія небувала: перші наради першої вільновибраної (сяко-тако) легіслятури.

На вулицях Києва теж “зацвіли” синьо-жовті прапори. Ось — демонстрація за Литву перед міською радою. Ось — мітинг за екологію і проти Чорнобиля, ось — делегація з Тернопільщини йде демонструвати перед палатою депутатів. Київляни до тих прапорів вже привикли... Часом бачимо цікаві види: родина — молоді батько й мати з маленькою дитинкою в візочку, а до візочка причіплений високий синьо-жовтий прапор...

На будинку, де відбуваються наради депутатів, червоно-синій прапор, але в середині, коли ми там були — не було ні одного, ні червоного прапору ССРСР, ні червоно-синього прапору Української РСР. Зате на столах перед делегатами з “дембльоку” (демократичного бльоку) — синьо-жовті хоруговки...

На залі, гарячі дебати. Слухаємо палких, патріотичних промов Чорновила, Лук’яненка, Ірини Калинець, Івана Драча, Лариси Скорик, інших... Чи це можливо? Правда — демобльок ще

в меншості і “номенклятура” їх переголосовує. Але — вони **говорять**. Вони дискутують, обстоюють свої позиції, як в нормальній, цивілізованій країні. А ще так недавно — скільки з цих людей було ще за ґратами, чи в таборах на заслання?...

Перед будинком депутатів — безпереривна демонстрація з ранку до вечора. Сотні часом тисячі людей, десятки прапорів: синьо-жовті, червоно-чорні, козацькі малинові, зелені “Землі”. І перед парламентом України чути “Ще не вмерла”... Співають спонтанно, на різні голоси, часами не в тон — але як щиро, як з душі... Наш гімн, гімн України...

Перед будинком РУХ-у завжди метушня: люди стоять, говорять, дискутують... радяться, “як на турка стати”... Між цими людьми завжди безліч молоді, студентів, школярів. У них — синьо-жовтий значок на грудях, а запал у серцях... В суботу під будинком РУХ-у засірили мундури Січових Стрільців, замаляли прапори... Розмовляємо з молодими “стрільцями”. Це пластуни, які вирушають зустріти російських щовіністів з “Пам’яті” з Ленінграду, які прибули до “матері городів руських”, щоб доказати, що це їхнє місто... Від наших “стрільчиків” недвозначне: “Ви тут тільки гості! Україна наша!”...

На річницю 22-го травня під статуєю Т. Шевченка перед університетом море людей, море синьо-жовтих прапорів. Палкі промови, кожна закінчується грімким “Слава Україні!” Навіть ті, які ще дотепер були “ні теплі, ні зимні”, попадають в настрої патріотизму... Співають хори, люди світять свічки, складають квіти перед тим, хто це все колись розпочав... В повітря до небес підносять руки із випростуваними трьома пальцями: рука кожного з нас — це живий тризуб... Бачимо стареньких дідусів, які ведуть своїх внучат до пророка України і побожно запалюють йому свічки, як перед іконою в церкві... Відходимо пізно вночі, під звуки гімну:

Боже великий, єдиний, нашу Вкраїну храни...

Коли останній раз чути було цю пісню на вулицях Києва?

Київ заквітчався, як писанка на Великдень, на фольклорний фестиваль. На вулицях люди в народніх строях з різних областей України, а й з інших країн і народів. Цілий Поділ — це виставка мистецтва, це співи, танці... І всюди — блакитно-жовті прапори,

стрічки, написи... Київ українізується, Київ таки наш, Київ столиця України.

Під Андріївським собором люди з бандурами вчать слухачів релігійних пісень: "Іже херувими..." А недалеко — під величезним синьо-жовтим написом, скандують по-українському обстрижені приклонники Гаре-Крішна... Хлопчики бігають розпродають неформальну пресу і всякі інші видання, а юрби людей, вишикуваних, як на Великдень, святкують свою весну...

Великий фестивальний концерт українського танцю і музики відбувається в Палаці культури, колишнім Інституті Благородних Дівичь. Цей будинок у зловіщих 1930-их роках був квартирою НКВД, де в підвалах розстрілювали сотні людей... Сьогодні ентузіастичні глядачі оплесками зустрічають народніх співців з усіх закутків України. Ось, виступає група переселених лемків з Тернопільщини. Після закінчення своєї точки вони співають ще одну пісню — "Червону калину":

Виступають стрільці січовії у кривавий тан,

Визволяти братів-українців з московських кайдан...

Без слова, як один, багатотисячна публіка стає з місць і віддає шану незабутим воїнам... А в підвалах слухають співу української весни ті розстріляні герої...

Юрій Лось

ПОВІДОМЛЕННЯ

Св. п. Василь Володимир Гриник, знаний на терені Торонта власник бюро продажі реальностей, член багатьох суспільно-громадських і політичних організацій, щирий патріот і любитель української молоді, — у своєму завіщанні призначив на Видавничий Фонд ім. Сірого Лева 1,000.00 доларів.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

П Л А С Т: ПОВЕРНЕННЯ НА БАТЬКІВЩИНУ

У ЛЬВОВІ

РІШЕННЯМ

МІСЬКВИКОНКОМУ

ЗАРЕЄСТРОВАНА

НОВА

ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКА

МОЛОДІЖНА

ОРГАНІЗАЦІЯ

Чутки завжди випереджають реальний хід подій. Так було і цього разу. Ще в грудні минулого року люди зверталися у редакцію з запитанням, відповіді на яке ми так і не могли тоді відшукати: "Що чути з Пластом, кажуть він відроджується у Львові?"

— Що чути? — у свою чергу надокучали ми компетентним людям.

— Наберіться терпіння, іде підготовча робота, — була відповідь.

Нарешті ось воно — рішення Львівської Міської Ради народних депутатів № 69 від 22 лютого ц.р. про затвердження статуту Львівського Пласту. За час, що минув з моменту підписання згаданого документу, організація виробила

юридичний статус, має власну назву, самостійний рахунок в банку, печатку, емблему, а також певну матеріально-технічну базу. Усе перелічене виглядає таким собі дріб'язковим, та лише людям, причетним до цієї важливої справи відродження Українського Пласту, відомо, яких зусиль-енергії коштували перші кроки становлення.

Я сиджу пізно ввечері у робочому кабінеті науковця Фізико-механічного інституту АН УРСР, депутата Львівської міської Ради народних депутатів Олександра Криськіва. За громадським покликанням він водночас є заступником голови Ради Опікунів Пласту (цей орган очолює академік І. Р. Юхновський) і організатором школи провідників, яка є одним з підрозділів новоствореної організації.

Раз по разу нашу розмову переривають телефонні дзвінки. Бажаючих записатися до Пласту надзвичайно багато. Олександр знімає окуляри, примружує стомлені очі:

— Вже й не знаю, де брати час. Роботи — непосатий край. Місяці організаційного становлення — найважчі. Оренда спортзалів, басейну, придбання спортінвентаря та туристичних знарядь, ремонт приміщення домівки для старших пластунів, пошуки домівок для юнацтва і новацтва — неповторний перелік необхідного. Паралельно ж здійснюємо навчання. Тут існує ніби два напрямки. Духовним, а це вивчення історії, мистецтва, культури, літератури, відає доктор філософських наук Олег Гринів, йому допомагає відповідальний секретар Малої академії наук Іванна Бородчук. Спортивним розвитком дітей у підрозділах туризму, вітрильництва, лещетарства, двобою, школи провідників опікуються старші інструктори Богдан Генела, Ігор Дзіоба, Левко Невідомський, Петро Осадця, лікар-психіатр Ярослав Андрушків.

Не випадково попросив я О. Криськіва назвати бодай частину найактивніших організаторів Пласту, бо достоменно знаю, яких зусиль коштує тим людям добровільна, безкоштовна праця. Тож нехай буде компенсація у вигляді газетної похвали. А про авторитет Ради Опікунів (саме її члени були першими, хто взявся за відродження Пласту) свідчить хоча б такий факт: четверо членів керівного органу нової юнацької організації обрані

депутатами Верховної Ради України — І. Р. Юхновський, І. О. Гринів, С. П. Павлюк, І. С. Деркач.

Має Пласт і спонсорів. У них своя назва — Пластові Сеньйори і власний курінь — Приятелів Пласту. Цей курінь очолює професор Степан Кержинський.

Лише перелік прізвищ впливових у нашому суспільстві людей вселяє надію, що Пласт успішно відродиться на наших теренах. І це стане ще одним актом торжества історичної справедливости, ще однією віхою в національному відродженню.

До речі, про історичні перипетії. Враховуючи, що ця публікація — перша у нашій газеті, а широкому загалові майже нічого не відомо про Український Пласт, вважаю доречним зробити невеликий екскурс у минуле.

Отже, що таке Пласт? У 1908 році англійський генерал Бейден Пауелл заснував юнацьку організацію "Скавтінг фор бойс" (у перекладі — розвідка для хлопців). Згодом європейські країни підхоплюють британське нововведення. У Польщі виникає гарцерський рух, а у Львові українські патріоти наприкінці 1911 року вирішують заснувати свою дитячо-юнацьку організацію. Назвали її Пластом. Перші гуртки виникають при українських середніх школах — Академічній гімназії, її філії і учительській семінарії, а також при спортивному товаристві "Сокіл". 12 квітня 1912 року відбувається церемонія прийняття пластової присяги. Олександр Тисовський, Петро Франко, Іван Чмола — запам'ятаймо імена цих людей. Вони були організаторами по суті першої української патріотичної організації юнацтва.

Символічним є те, що відродження Пласту розпочалося на базі Малої академії наук під егідою Національної Галицької Академії — Наукового Товариства імени Шевченка. Через кілька днів маємо нагоду відзначити 78-у річницю Українського Пласту, бо, незважаючи на гоніння, а згодом повну заборону і спроби ошельмування у радянський період, організація ця жила і діяла у діаспорах багатьох країн світу. Власне, завдяки тому, що наші закордонні брати зуміли зберегти традиції, розвинути їх, примножити, ми сьогодні маємо змогу відродити Пласт, вдихнути у цей благородний рух нові сили на рідній землі.

Пласт, — читаю у довіднику, — це добровільна дитячо-юнацька молодіжна організація, мета якої виховати повноцінну, всебічно розвинуту молоду людину, людину обов'язку перед Богом, Народом, Батьківщиною. Для цього слугуватимуть найрізноманітніші заходи. Діти у Пласті опануватимуть українознавство, вивчатимуть релігію, мистецтво, науки про Землю. Під час канікул на пластунів чекають цікаві мандрівки рідним краєм, веселі змагання та ігри у виїзних таборах. Пластун — це той, хто є вірний народові і Україні, допомагає іншим, дотримується пластового закону, признає в житті Силу, Красу, Обережність, Бистрість, а також є сучасною культурною людиною.

Ми не випадково кілька слів подаємо з великої літери. На емблемі — символі Українського Пласту, яку ми сьогодні друкуємо, чітко видно абрєвіатуру — СКОБ. Це ніби пароль, слово-вітання.

Можна і потрібно розповісти про організаційну структуру Українського Пласту, роз'яснити систему його функціонування. Як на мене, вона досить продумана і життєздатна. Та небавом чималим тиражем має бути виданий статут, інші програмні документи Пласту. При бажанні буде змога вивчити все, що стосується Пласту. А покищо ця організація потребує нашої допомоги. Вже чимало профспілкових комітетів, трудових колективів, промислових підприємств, організацій Львова заявили про свій намір матеріально підтримати Пласт. У Раді Опікунів мені заявили, що зі свого боку Рада і школа провідників зроблять все необхідне, аби у вересні цього року перші гуртки пластунів були створені саме при підприємствах — спонсорах. Уже розроблені пляни підготовки майже двохсот п'ятнадцятилітніх юнаків та дівчат виховниками для молодших товаришів. Дітей до Пласту вибирають не дорослі, а саме оті підготовлені виховники. Критерій відбору — ігри, змагання, проби.

Коли готувався цей матеріал, мені неодноразово робився докір, що, мовляв, створюється відверто націоналістична з далекоюжними намірами організація, так що радіти тут нічому. Справді, Пласт — явище чисто українське. Статутні вимоги не допускають в його рядах людей іншої нації. Але це не якась

прероґатива, каприз окремої взятої організації, а особливість усього скавтіньського руху — об'єднання дітей на національній основі. Український Пласт за співпрацю зі всіма організаціями і лише вітатиме створення у Львові іншоплемінних загонів скавтінгів.

Якщо ж порівнювати Пласт з піонерською організацією (а таке порівняння напрошується), то воно буде явно не на користь останньої. Пласт поза школою і методи роботи з дітьми — не навчання з притаманною йому дидактикою, елементами певного поневолення, а гра, де кожен може себе проявити сповна. У пластових роях, гуртках і куренях діти виховуються тільки прикладом старшого братчика або сестрички. Для цього використовуються такі перевірені форми, як змагання, мандрівки, ділові ігри. Тут безпомилково видно, хто сильніший, уміліший. У Пластових Уладах діти об'єднуються виключно за інтересами, а не зводяться механічно в загін, як це маємо у піонерів чи шкільних комсомольців. І найсуттєвіше — Пласт поза політикою. Зрештою, існують міжнародні документи, домовленості, які забороняють дітей до 14 років втягувати у політизовані організації. Як бачимо, наша країна існуванням піонерської організації, головне призначення якої — бути гідним резервом комсомолові та КПРС, ці документи успішно ігнорує.

P.S. Відкритий рахунок Пласту в банку. Він такий: Но. 270032 МФО 32501. Обласне управління Житлосоцбанку. Просвітницько-спортивне товариство Пласт у Львові.

Газета "Молода Галичина", Львів, 10 квітня 1990 р.

☆☆☆☆☆☆

Дорогі Друзі!

Пересилаю чеком 50.00 доларів на Пластовий Видавничий Фонд ім. Сірого Лева у пам'ять покійного друга пл. сен. д-ра Остапа БАРАНА.

С К О Б І

пл. сен. Микола Грушкевич

МОНОЛОГ

Коли мене запитують про причини відродження Української Автокефальної Православної Церкви, пояснюю, що відродження ніхто ніколи не планував. Воно настало само, бо назрів певний момент.

Коли ми збиралися на Володимирівській гірці, щоб відзначити 1000-ліття хрещення там, де воно справді було, то ми й не гадали, яку конфесію підтримували — зібралися православні.

Я читав доповідь (вона надрукована в усіх католицьких виданнях Заходу, і православних — розуміється). Ми цитували різні документи, зокрема послання Папи Римського. І в нас не виникало питання, за яку ми Церкву — за українську. На сході України буде автокефальна, а на заході — католицька за традицією. Це не значить, що тільки так. Там, де будуть громади, які хочуть православної української церкви — там буде православна, незалежно, чи це на заході, чи на сході. Якщо будуть католицькі громади у нас в Києві, чому б не відкрити українську католицьку церкву?

Мені не здається, що це істотна суперечка між українськими католиками і українськими православними. Серед українського духовенства в Римі я чув: Папа Римський Іван-Павло II говорив, що вони — українці — між собою розберуться, вони ладять між собою. Очевидно, Папа про нас набагато вищої думки, ніж ми самі про себе.

Мені здається дрібною ця суперечка, порівняно з тим фактом, що християни одного села йдуть на прийом до безбожника, який руйнував їхню церкву, який руйнував їхню духовність, їхню віру, і просять, щоб він їх помирих і щоб встановив правду. Це страшно явище, коли двоє баранів йдуть добровільно до вовка і хочуть, щоб вовк сказав останнє слово правди.

Це явище повторюється на кожному кроці. І нарешті вовк відчув, що він теж потрібний, бо покищо він, справді, не може обох баранів проковтнути. Він їм обом дає автономію. Як це називається? — *Плюралізм*.

Я думаю, що українська Церква, яка була після хрещення Руси, в XX-ому столітті, очевидно, може відновитися саме в тій формі, в якій вона відновлюється. І сьогодні немає ніяких підстав сперечатися, чи правомірна гілка, яка пішла від Унії 1596 року, чи правомірна гілка, яка пішла від Автокефалії. Ці гілки вже утвердились, вони мають свої традиції. І ми повинні бути настільки мудрими після руїни нашого громадського, духовного, морального життя, щоб хапатися справді за живе коріння, а не хапатися за відмінності.

А тим часом народіві повідомили радісну звістку, що Комуністична партія оновлюється. Не виключено, що завтра вона постане в образі тих самих вождів під новенькою назвою, напр., Українська Компартія. Вже не просто рідна комуністична партія, а — українська.

Звістили також про оновлення санкціонованої партією Церкви — РПЦ. Вона вже під вівіскою УПЦ. Але в особі свого владики Філарета вона завжди пліч-о-пліч з партією виступала проти РУХ-у, казала, що його нам не треба. Нині вже так не каже. Зате натякає, що РУХ пересварив віруючих, які так мирно процвітали.

З традиційною агресивністю вона наступає на Українську Католицьку Церкву і з традиційною глухотою вона не чує, що вже воскресла Українська Автокефальна Православна Церква.

Треба пам'ятати, що церковне відновлення у 1920 році провадилось за зразком давньої української Церкви. А назва "автокефальна" виникла у зв'язку з тим, що це вже було не просто відновлення, а відокремлення від Московського патріархату, що й необхідно було підкреслити.

Тому я не думаю, що ця назва тимчасова. Але вона й не вічна. Я думаю, що ми будемо йти в напрямку до утворення Української Церкви. Тобто, до екуменізму, до українського патріархату.

Кажуть, що митрополит Шептицький і (тоді єпископ) Огієнко та голова Російської Православної Церкви в Україні в 1941 році, після відступу антихристиянської влади з України, вели переговори і дійшли до згоди про нову церковну унію всіх трьох конфесій в одну Українську Християнську Церкву. Призначили об'єднану комісію для вироблення релігійної служби й ритуалу.

Це підтверджує, що великі українські церковні діячі завжди носилися з ідеєю одности української Церкви. І ми чекаємо появи великої фігури, бо тільки велика постать може об'єднати. Маленькі — тяжать до роз'єднання. Потрібна постать масштабу Шептицького.

Тепер дуже важко уявити, як піде розвиток релігійного життя за кілька десятиліть нормального існування. Але головне ми знаємо вже сьогодні: ми повинні відроджувати християнство і сіяти добре зерно доброю рукою.

Люди, в світовому холоді ми — сироти.

Діти ХХ-го віку, ми вражені хворобою відчуження. Хапайте один одного за руки і не питайтеся при чому, хто католик, хто православний. Ланцюг солідарности, який ми зуміли протягти зі Львова до Києва, є тією стеблиною, за яку нам треба хапатися. Єдність — найбільший клич часу. І найбільше національне свято наше.

Католики і православні : будьте християнами і українцями!

Не виставляймо себе на сміх перед сусідами. Вони здивовано запитають, за що ми гриземось, і посміються з нашого інфантилізму.

До речі, українці ніколи не могли зрозуміти причини розколу в Російській Православній Церкві. І це було християнською перевагою наших предків. Догматизму не любили.

*Молились щиро козаки,
Як діти, щиро, —*

писав Шевченко

Колишня боротьба між православ'єм і унією була національною політичною боротьбою, яка мала сенс в XVI столітті. Ніхто не скаже, що Українська Автокефальна Православна Церква не має свого ґрунту. Наш ґрунт глибший, ніж усякі офіційні авторитети.

І ніхто не скаже, що Українська Греко-Католицька Церква веде до польонізації, національного зречення. Патріотизм українських греко-католиків — це аксіома.

Але нині ми повинні сказати: нам бракує християнської глибини, яка починається з того, щоб спершу витягти сучок зі

свого власного ока, а тоді скалку з ока ближнього. Нам бракує висоти і мужности людей, які моляться за ближнього, навіть за ворога!

Чому б нам не згадати в ранішній молитві свого ближнього через дорогу — “затятого католика”. А потім, не відкладаючи на завтра, піти до нього поділитися своєю радістю чи горем?

Це останнє діло — обстрілювати один одного через газети, навіть не зазираючи у вічі. Тоді залишилося зняти зі стін хрести та ікони, портрет Шевченка.

Звичайно, нам здається, що нас скривдили перших, що “вони” повинні вибачитися першими. А “їм” з того берега річки теж так само здається.

Але вся справа в тому, щоб і “нам”, і “їм” дорости, піднятися до науки Христа. “Хто вдарив тебе в праву щоку, оберни до нього ліву.” Інакше ми опускаємось до слабостей свого малодушного противника.

І шануймось. Бо коли не будемо поважати себе в ближньому свому, то хто ж у світовому холоді буде нас поважати?

“Поступ” (Вісник Товариства Лева)

☆☆☆☆☆☆☆☆

МОЇ ПОЖЕРТВИ

3 нагоди щасливого закінчення за Божою поміччю 80-го року мого життя (27 травня 1990 року) я склав такі пожертви по \$100.00:

- 1) Патріярший Фонд до диспозиції Патріярха Мирослава Любачівського в Римі;
- 2) Манастир ОО Студитів у Вудстоку, Канада;
- 3) Український Католицький Собор св. Івана Хрестителя в Оттаві;
- 4) “Св. Софія” — Релігійне Товариство Українців Католиків Канади в Ст. Кетерінс, Канада;
- 5) Енциклопедія Українознавства, яку видає Наукове Т-во ім. Шевченка в Сарселі, Франція;
- 6) Пресовий Фонд пластових журналів “Юнак” і “Пластовий Шлях” (по \$50.00);
- 7) Українсько-Канадська Іміграційна Служба в Торонті;
- 8) Бібліотека Інституту св Володимира в Торонті.

Разом \$800.00

Торонто, 27 травня 1990 р.

пл. сен. Омелян Тарнавський

ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАСТУ В УКРАЇНІ

Сьогодні Пласт в Україні — це вже не мрія, а реальна дійсність. Я бачив це на власні очі під час моєї поїздки в Україну. Пласт існує — і то не лиш у Львові, а по й численних інших містах нашого краю.

І так, у Львові Пласт працює під патронатом НТШ, Тв-а “Леви”, і раду інших українських товариств. У Києві він є під патронатом РУХ-у. Існують і починають теж працювати пластові частини в Іванофранківську, Тернополі, Луцьку, Рівному і по інших містах. В травні відбулась у Львові серія нарад поміж провідниками всіх тих пластових частин, які спонтанно створюються по всій Україні, як гриби по дощі. Є деякі розбіжності між цими частинами, бо в більшості формують їх люди, які про Пласт десь щось колись чули, але ані самі не мають пластового вишколу, ані не знають точно, що це таке Пласт. Є велика потреба матеріялів і інформації про пластову ідеологію і методи праці.

На нарадах у Львові офіційним представником від Пласту в діяспорі був сен. Базарко. Був там теж наш Сіроманець, Ромко Білинський, який допоміг пластунам зі Львова уложити деталі першого юнацького табору в Карпатах. Запляновано там теж ряд інших пластових імпрез, мандрівок, тощо.

У Львові існують вже 4 відновлені старшо-пластунські курені: Лісові Чорти, Чорноморці, Червона Калина і Ті, що греблі рвуть. Має існувати теж десь в Галичині і Чота Крилатих. Л. Онишкевич заініціював в Києві створення куреня Сіроманців — маємо надію, що Любко Явний, Ромко Воронка і Любко Романків, які вибираються цього року на Україну, допоможуть цей курінь там остаточно оформити.

Найбільша потреба там є єдності і одности Пласту, щоб він не розбився на ряд непов'язаних зі собою організацій. Для того потреба там матеріялів про Пласт; в цьому ми можемо і повинні їм допомогти.

Вовк — Сіроманець

СЬОГОДНІШНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Дозвольте докинути свої “два центи” до дискусії про сучасні події в Україні. Ці події міняються таким блискавичним темпом, що важко собі навіть здати справу з того, що діється... І то не лиш в СРСР і східній Європі взагалі, а в нашій Україні зокрема.

Якщо Ви читаєте лише американську пресу, то дістаєте враження, що на Україні нічого не діється. Литва проголосила незалежність, Латвія і Естонія сліднують, в Грузії заворушення, Вірменія і Азербайджан воюють зі собою, а в Україні—нічогісько... Напевно Ваші американські знайомі нераз питають Вас: чому Україна не слідує за Литвою? Чи Україна не хоче незалежності?

Очевидно, якщо Ви читаєте українську пресу (чи тутешню, чи ту з України), то добре знаєте, що так не є. На Україні дуже багато діється і це, що діється, непокоїть Кремль багато більше, ніж Литва. Можливо, що якщо б Горбачов не турбувався подіями в Україні, то був би пустив Литву і позбувся її. Але він панічно боїться, що якщо відійде Литва, то скоріше чи пізніше, відійде і Україна, а тим самим розвалиться Московська Імперія і його царювання закінчиться, бо патріотичні росіяни того ніколи не стерплять.

Чому ж Україна повільніше йде слідами Литви? Справа є в тому, що литовці контролюють уряд Литовської РСР, але українською РСР правлять росіяни і їхні яничари. Українці (свідомі українці) покищо ще не мають влади в Україні. Але справа скоро міняється: в останніх льокальних виборів українська опозиція захопила яких 40% місць в уряді, а що важніше, захопила владу комплетно в деяких областях і містах. такі демонстрації, як “живий ланцюг” на 21-го січня, показали силу РУХ-у і іншої української опозиції. Самостійницький дух щораз то більше захоплює молодих людей в Україні—тих, які в кінці матимуть владу і силу, а що більше, тих, які служать в війську сьогодні.

Правда, сила РУХ-у географічно зосереджена на західніх землях України, наприклад. РУХ захопив яких 80% Львівської області і всі місця в місті Львові, але майже 0% в таких областях,

як Ворошиловградська, Херсонська, Кримська. Але він дуже швидко поширюється і зміг захопити місця навіть в таких дуже зрусифікованих областях, як: Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Одеська. В Києві РУХ сьогодні дуже сильний. Взагалі, на диво, РУХ є сильніший сьогодні в великих містах, ніж по селах. Але всі знають, що це лиш тимчасове явище, спричинене природнім консерватизмом і недовір'ям українських селян. Вкінці, ці селяни, як завжди в минулому, будуть головною силою українського самостійницького зриву, коли він прийде. Сьогодні йде повною парою просвітянська праця серед селян і робітників; ведуть її не лиш члени РУХ-у, але молоді студенти і активісти. Настрої міняються швидким темпом; наш нарід пробудився.

Мені виглядає, що Комуністична Партія України дуже добре розуміє, що діється. Виглядає мені теж, що вона настрашена, спанікована, тим, що діється, і не знає, на яку ногу стати. З одного боку, ця партія (де дуже значний процент не українців, зокрема росіян і жидів) не хоче ніякої самостійности, чи навіть автономії для України — вона є, засадничо, російська імперіяльна партія, якої сила є не на Україні, а в Москві. Отже, апарат партії опирається руками і ногами будь-якому усамостійненню України.

З другого боку, провід партії не дурний і бачить, куди вітер віє. А що, якщо б українським патріотам справді вдалось відірватись від Союзу? А що, як союз сам розвалиться? А що, якщо б комунізм зівстав зовсім відсунений від влади в Союзі або в Україні? Одним словом — дилема для них.

Щоб з того якось вийти, компартія Української РСР прийняла в квітні ц.р. дуже дивну постанову про "політичний і економічний суверенітет України". Цей документ, здається, має схізифренію: з одного боку, компартія УкрРСР є за повною політичною і економічною суверенністю республіки, а з другого, вона є категорично проти відділення України від Союзу... А одне без другого не можливе. (Щось так, як та баба в народньому жарті, яка ставить свічку і Богові і чортові на іконі, бо хто знає, де людина по смерті опиниться?...) Та ця резолюція не мала жодного впливу на наступні події.

Коли задумаємось над сьогоднішньою ситуацією в Україні і взагалі в Союзі, то зовсім ясне що і чому про настанову компартії в

Україні: наші "славні" апаратчики стараються забезпечити собі майбутнє, щоб не сталося. Ану ж ті синьожовті виграють... А яка різниця, якого кольору будуть прапори — аби лиш втримати свої привілеї! Це й виявилось, коли майже всі депутати-комуністи голосували за Деклярацією про суверенітет України.

Юрій Лось

Піднесення Синьо-Жовтого Прапору над ратушем столиці України — Києвом дня 24-го липня 1990

*Витікає кров із прапорів,
витікає наша кров із прапорів.
Стають вони синіми,
як наше тіло,
коли його катували
в ОГПУ, в НКВД, в КГБ.
Витікає кров із прапорів.
І стають вони жовтими,
як наші обличчя,
коли нас кидали
в чорні ями ГУЛАГу.
Биківні,
Дем'янового Лазу...
Витікає кров із червоних прапорів,
витікає наша кров із червоних прапорів.
І стають вони синьо-жовтими.
Кольори страждань і смерті
переборюють море крові,
стають кольорами надії
і воскресіння.*

Петро Осадчук
"Літературна Україна", Київ, 2.8.90

Юрій Кирик

КАНАДСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Високоповажаний Пане Редакторе! Перш ніж запропонувати Вам свій допис, вважаю за необхідне відрекомандуватись. Юрій Степанович Кирик — артист, маляр і редактор. Закінчив Львівський поліграфічний інститут ім. Івана Федорова. З 1966 по 1971 роки працював у органах преси, останньо у Львівському радіо і телевізії, де вів програму “Рідне місто моє”. У 1971 р. під час хвилі масових репресій і арештів за свої політичні погляди був усунений від редакторської роботи і розпочав свою діяльність як артист-маляр. Як живописець приймав участь у більш, як десяток збірних виставках.

Коли два роки тому у нас дозволили створення кооперативів, був одним із організаторів кооперативу “Український декор”, в якому працюю і нині. Одночасно займаюся викладацькою роботою — проваджу малярську студію.

Опираючись на нашого спонзора генерального директора СП “України-Лайвсток”, доктора Байдюка А. Г., робимо багато для відродження прикладного і декоративного мистецтва в Галичині. Восені цього року будемо мати великі виставки проєктів інтер'єрів готелів, реставрацій і офісів, виготовлених нашим кооперативом, а також широко представимо вироби майстрів прикладного і декоративного мистецтва в Антверпі, Амстердамі і Лондоні, що популяризуватиме наше мистецтво на зарубіжжі. Мій кузен, Мирон Балич, на запрошення якого перебуваю в Канаді, є секретарем відділу КУК і писарем філії УНО у Верноні. Широко познайомив мене з політичним життям українців Канади. Я сам мав кілька виступів у цих політичних осередках. Поскільки у Львові був одним із засновників т-ва “Беркут”, що є своєрідним вишколом перед вступом до Пласту,

хочу дещо розповісти про нашу роботу в цій царині. Власне своїми свіжими враженнями від Канади — тої воістину “Землі обітованої”, якою вона стала для сотень тисяч українців, а також про ті спільні проблеми і біди, які я запримітив і з якими хіба-що спільно можемо собі дати раду, хочу поділитись з глибокоповажаним читацьким колом.

... Незвична, як для мене комфортабельна автомашина з конденціонером мчить мене вулицями Келовни, що у БК (BC), вишукую зором обриси міста, а виджу лиш велике, велике село. На величезному просторі розкидані приватні будиночки з маленькими скравочками землі побіля них. Люди постійно порпаються у своїх малюсіньких садочках і безперервно стрижуть траву, якби дали Богу обітницю, що не дадуть їй підняти голови. Косять, косять, вистригають якимсь премудрим знаряддям навіть з-поміж штахетин. Ще — подумав собі, нескошена трава біля хати була б нечуваним і небаченим викликом місцевій громаді, а чоловік, що допустився б такого святотатства, щонайменше мав би бути проголошеним персона non grata. Будиночки викохані, вилізани, а про розумну раціональність їх інтер'єру уже й не говорю. Нічого напоказ і все для втіхи душі і серця. Воістину стала для українців Канада, землею обітованою, і ота Келовна, той Вернон гей би якась місцина на землі, яка є проміжною, незнаною нам ділянкою для переходу в рай. У той новий вимір людського буття. Та й сама тітка каже: “В раю ліпше не буде...”

Не знаючи англійської мови, я був практично глухим до звуку, а тому намагався вловити те, що ми називаємо сутністю українського характеру. Бо от бував я в Грузії, Аджарії. І там заможність і охайність, і екзотика, але це чисто зовнішнє і дуже швидко воно відходило на другий плян, чи взагалі зникло, а на першому поставала сутність життя монолітної групи — аджарців. Вже за пару тижнів я міг розпізнати аджарця з вигляду, по манері вітатись, навіть почав вирізняти аджарське наріччя, чи говірку від інших, прийшлих. Я пізнавав їх через пізнання їх національної сутности, як безпомилково розпізнаю у цілім гурті людей — гуцула. По яких признаках маю тут розпізнати своїх краян? Надибав на хату, що потопала у мальвах і рум'янку. Українці —

майнуло. Дослухаюсь, взагалі по-німецькому говорять. До квітів тут загальний пошанівок. Тип облич? Але характерного, взятого сонцем обличчя рільника з порепаними від роботи руками, уже не зустрінеш. Усе тут однаково гарне, навіть посмішки, що набігають на обличчя при кожному зіткненні людей, але, розпізнати тут “своїх”. Чогось сплило на думку наше безглузде слово паразит “чувак”, яким чомусь, нагороджують при звертанні молоді люди одне-одного: — “Здоров, чувак! Диви, яка класна чувиха!” Може й у нас в краю не усі знають значення отого “чувак” (человек усвоивший висшу американську культуру — людина, що засвоїла вищу американську культуру). Чия це видумка наслідувати чужинців? І для чого? Ну звичайно ж, то має бути дуже вигідно тоталітарному режимові — забезпечити особистість. Бож як можна набиратися культури в Америці? В країні, де характерно перемішані уламки усіх культур. Америка — це декультурація всіх елементів, які потрапляють до загальної миски. І що то за прагнення таке у нараді обезличуватись??? Уже й молоде покоління нашої великої родини не знає української мови, а на моє запитання, ким себе вважають, без запинки, з чудно ввічливою посмішкою, відповідають — канадцами.

І мене болить за “ваших” “наших” чуваків. Бо нація підрозуміває традицію, не зберігши якої, не матимеш відчуття приналежності до нації. Лише традиція такого свята, як Водохреща, при самому спогаді про нього, викликає у гуцула слухову галюцинацію, пов’язану з моторошним завиванням трембіт. Чи саме слово Різдво чи Великдень асоціативно викликає в душі почуття надзвичайної святковості. Бо саме це слово ужив В. Чорновіл, вітаючи першу вільну першотравневу демонстрацію у Львові: “Ми прийшли до свого Великодня”, — сказав він. — І це одне слово надзвичайним духом святковості оповило многотисячний люд.

Культура — слово запозичене у індусів. Культ — поклоніння, Ур — світло. Отже, саме поняття передбачає багатовікове зірвання чогось, процес, який прискорити неможливо. Які традиції може мати молода канадська нація? Може ота акуратно стрижена машиною трава є однією з них? Може...

Небавом українські піонери Канади святкуватимуть своє 100-річне поселення на цій землі. В релігійних общинах та

національних організаціях українців намітилась багато заходів якнайкраще вшанувати тих, хто були першими, хто полив цю землю кров’ю і потом, зробив її квітучою і багатою. Їхніми іменами назовуть вулиці і встановлять меморіальні дошки. Безумовно це потрібно. Але знаєте, я член ради школи, де вчаться мої діти, сеньйор їхньої молодіжної організації “Бенкрут”. Я прийшов в одну із 8-ох клас і запропонував дітям написати все, що вони знають про своїх пращурів, бодай прадідусів і прабабусь. Лише двоє із 30 могли щось сказати одразу. Але зробили можливо повну розвідку свого родоводу стало справою чести “Беркутенят” і за якийсь тиждень кожен вималював своє генеологічне дерево. Гадаю, це було найкращим способом вшанування пам’яті предків.

Мій скромний досвід варто запровадити і в Канаді. Може з цієї невеликої особистої розвідки проросте зацікавлення і до історії свого незаслужено забутого краю, своєї культури?..

Погляньте, як на очах відроджується, самоусвідомлюється німецька нація. Але це сталось лише тоді, коли Німеччина об’єдналась в одну державу, приналежністю до якої можна гордитись. Правда, якби я залишився одним українцем на світі, все одно гордо заявив би: “Я есм!”

Але як бути людям, які в силу тих чи інших обставин не відчувають свого коріння?

Процес творення нашої державности нині є реальністю. Куди потягнеться її молоде пагіння? Воно уже потяглось урізнобіч, розшарувалось, створюючи десятки неформальних організацій. Але чи сприятиме це втіленню нашого великого гасла: “Українці всіх країн єднайтеся!”?

Добре, у Канаді вчасно появився КУК. Якби Дух Святий зійшов на Землю. Дух який організував і об’єднав релігійні конфесії і ідейні течії. А у нас в Україні? Куди і за ким підуть ті, кому сьогодні 12, 13, 14 років? На них усе ще мінімум уваги. О, свята наша близорукість!

Розбита, розорена Японія знайшла кошти і кинула усе на школу, на гармонійний розвиток дітей. Там кожна дитина училася грати на музичному інструменті. Скажете дрібниці, але саме вони, гармонійно розвинені особистості, вивели свою країну за нечувано короткий час на чільне місце у світі.

Наш “Беркут”, ті, що увілюються небавом у Пласт, повинні вже нині жити в реаліях нових політичних структур. Нам треба виховувати інтелектуалів, громадян світу, людей високої ерудиції і внутрішньої культури із обов’язковим досконалим знанням мов і власної історії та власної культури, що їх вони мають репрезентувати світові. Бо широка демократія, то перш все двері відкриті у світ широкий, і вони мусять мати з чим туди увійти.

І ще я б хотів звернутись до української діаспори, аби організувати для нашого “Беркута”, хай символічну збірку. Аби наші діти відчули, що ними опікуються не лише батьки, що ними зацікавлена, на них робить ставку широка українська громада. Це додасть їм усвідомлення ваги їхнього нинішнього життя.

Що ми вже зробили? Ми запросили священників — вони вчать систематично Беркутенят катехизису. Запросили українського історика, і він дає їм виклад історії України. На цьогорічних вакаціях батьки постарались так, аби члени кожного рою відпочивали спільно. Це їх ще більше згуртує, зцементує їхні зв’язки. Рій має стати їх першою родиною.

У найкоротший час нам необхідно організувати живі лекції історії, отже, пройти по історичних місцях рідного краю маршрутами, яких, на жаль, у вітчизняній туристиці немає. А яка користь була б, якби в таких мандрівках брали участь і ваші діти. Можливо після того, як натовкли б вони ноги на Довбушівських стежках, чи відвідали б могили Українських Січових Стрільців, чи побували б у Січі козацькій, краще тоді збагнули б якого вони роду — племени.

І гроші на це можна знаходити не лише із жертвених фондів, які безумовно є великим стимулюючим фактором, але не єдино можливим. Майже усі члени “Беркута” займаються рукоділлям, вишивкою, ткацтвом, керамікою, при чому на досить високому фаховому рівні. А наскільки б він піднявся, якби вони знали, що їх вироби будуть продані в Канаді, а за зароблені гроші вони відбудуть подорож у Канаду, зустрінуться із своїм ровесниками.

За цим поглиблене вивчення, як з одного боку української, так з другого — англійської мови.

За час великої демократичної перебудови в Україні мене дуже схвилював один з перших мітингів, що відбувся у Львові і

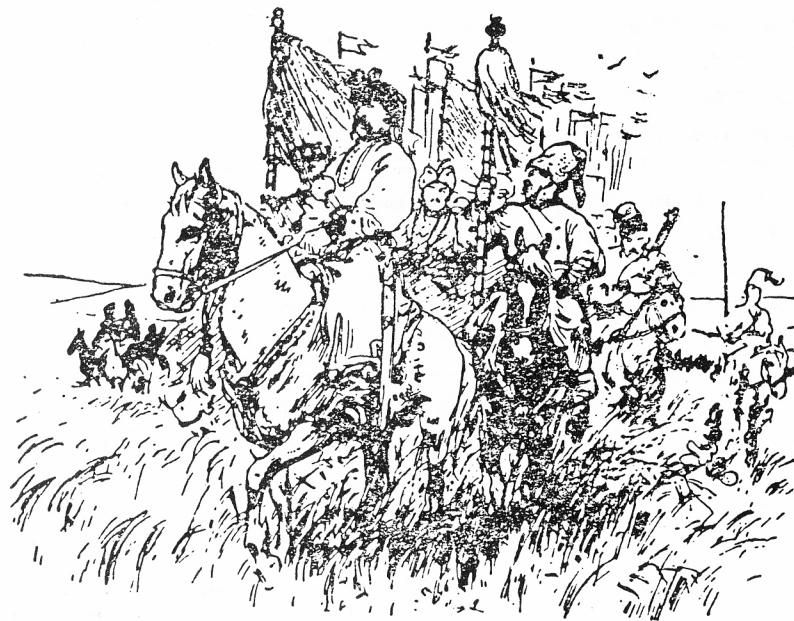
був присвячений створенню “Товариства української мови”. Співак-аматор Назар Новосад запропонував послухати пісню, яку співала тут, у Львові лауреат Шевченківської премії Ніна Матвієнко:

*О роде наш красний,
Роде наш прекрасний,
Не цураймося,
Признаваймося.
Бо багацько нас є...*

Так багато, дуже багато нас є розкиданих тяжкою долею по всьому світу. І тепер як ніколи, нам потрібно емісарів українства, які б будили український дух, єднали б нашу багатостраждальну націю, і я прагну того, аби тими емісарами були наші діти.

Ю. Кирик

2.07.1990

Козаки в поході.

СТАН ПЛАСТУ НА ТЕРЕНІ НІМЕЧЧИНИ

ЖИВУЧИСТЬ:

- а) Трьох Головних Обов'язків Пластуна
- б) Пластового Закону

Бути вірним Богові

Відношення до церкви назагал дещо міняється. Церква перестає бути головним центром життя. Ритм і стиль життя не вповні залежні від церковного календаря з усіма празниками, так як це було колись. Багато релігійних свят наша молодь не знає. Часто обоє батьків працює, а на тому терпить родинне життя. Залишаються ще тільки неділі, коли родина справді разом і є багато можливостей в нашому сучасному житті корисно провести цей вільний час. Не всі ходять регулярно до церкви. Одначе треба ствердити, що наші пластуни люблять і шанують свій обряд і релігійні традиції, які вони підтримують. Вони сильно ангажувалися у святкуваннях "1000-Ліття" і відстоюють права наших Церков.

Бути вірним Україні

В Німеччині в Пласті виховується третя генерація молоді. Їхні батьки вже родилися поза межами України, так що і відношення нашої молоді до України є відмінне від відношення їхніх дідів. Стара генерація покинула рідну землю і живучи в чужім несприятливій їй світі, мріяла повернутися колись на Батьківщину.

Сьогоднішні молоді люди не відчувають своє оточення "чужим і ворожим". Знаючи добре мову, культуру і ментальність свого оточення, вони є самі тим оточенням позначені. Україна — це батьківщина, але не така, щоб конечно до неї повертатися. У якійсь мірі ця молодь є роздвоєна. Є молодь, котра уміє поєднати своє походження з своїм оточенням. Молодь, котра попадає у конфлікт зі своєю ідентичністю, найскоріше асимілюється. Пластуни вміють здебільша цей конфлікт побороти, вони живуть в українських традиціях і хочуть, щоби їхні діти говорили

українською мовою, виховувалися в Пласті, і вони також ангажуються в праці оборони прав українського народу.

Помагати іншим

Соціяльне почуття наших пластунів добре розвинуте. Почуття обов'язку допомогти доказують наші пластуни при різних нагодах. Наприклад, допомога українським біженцям з Польщі або допомога колишнім політичним в'язням, а тепер відроджуючому релігійно-політичному рухові на Україні.

Жити за пластовим законом і слухатися пластового проводу

Генерація вихована в повоєнній Німеччині має дещо здиференційований погляд на послух. В нашому оточенні осуджують "сліпий послух", який довів німців і всю Європу до катастрофи. Сьогодні стараються у нас виховати громадянина-демократа, котрий вповні свідомий сили своєї думки і свого голосу.

Пластовій організації повинно вистачити в присязі: "Жити за пластовим законом".

У пластовий закон входить 10-та точка: "Пластун слухається пластовій старшині".

До цього треба додати, що замітка в "Життя в Пласті", котра стосується послуху, ніяк не підходить до сучасного часу.

Цитую з "Життя в Пласті" ст. 185: "Після сумлінного виконання наказу йому вільно, за окремим дозволом, обоснованими замітками висловити гадку щодо доцільности цього наказу".

Якщо узяти під увагу, що в сьогоднішньому демократичному світі кожний може і без окремого дозволу "обоснованими замітками" висловити публічно критичну гадку і до найвищих державних інстанцій ще перед виконанням якихсь державних розпоряджень чи законів. Про такі права учать у нас вже в середніх школах.

Щоби повернутися до теми дійсного стану сучасної поведінки, треба сказати, що пластуни слухаються настільки, наскільки їх переконують добрі аргументи. Сучасний пересічний пластун не кращий ані гірший від пересічного пластуна старшої генерації, він тільки інакший в міру того, наскільки змінилося наше життя.

Стан виховної праці:

- а) Наскільки виховники свідомі своїх завдань, як пластові виховники.
- б) Наскільки виховники приділяють увагу питанню школення пластового характеру?

Виховники — це найбільша сучасна проблема Пласту в Німеччині, бо виховників у нас дуже мало, вони не завжди добре вишколені, і через брак людей ми примушені брати часами до праці і менш відповідних, хоч усі стараються, по своїх спроможностях, бути добрими пластовими виховниками. Коли молода людина перебирає добровільно обов'язок виховника, то це вже і свідчить, що вона свідомо своїх завдань в Пласті. Вишколення пластового характеру — це інтегральна частина виховної програми, і в тому контексті на це завжди звертається увагу. Наскільки поодиноким виховникам вдається це вишколення, трудно оцінити. Мало тих, котрі постійно присвячують свій вільний час пластовій праці. Найчастіше, попрацювавши кілька років, відходять виховники у професійне й родинне життя. Поміж старою генерацією пластунів були такі одиниці, котрі присвятили все своє життя Пластові, поміж молодими покищо таких людей нема.

Стан української мови

- а) У виховників.
- б) Серед пластової молоді.

Усі виховники на нашому терені володіють українською мовою. Також пластова молодь знає мову. Одначе, рівень знання мови дуже різний. Одні говорять ледве задовільно, другі знають мову добре. На привеликий жаль, що раз менше тих, котрі знають український правопис і граматику настільки добре, щоби могли без великих помилок писати. Усі заняття і пластові табори відбуваються виключно українською мовою. Ми не приймаємо до Пласту дітей, котрі не знають мови. Цієї вимоги ми з успіхом дотримуємося.

Чинники, що вплинули на існуючий стан.

- а) Що мало вплив на існуючий стан?
- б) Що вважаєте, що треба змінити?
- в) Що треба задержати ?
- г) Чи залишити теперішній стан таким, яким він є?

Найважливіший чинник це те, що час міняється, також, що з кожною генерацією чужа культура і ментальність мають сильніший вплив на стиль життя. Фахова праця стоїть часто під великою конкуренційною напругою. Професії вимагають щораз кращих кваліфікацій. Сучасне життя має багато принад, воно відвертає увагу і розбуджує усякі зацікавлення. Педагоги і психологи перестерігають перед великим психічним і фізичним перевантаженням молоді. А наша молодь ще додатково обтяжена всякими обов'язками.

В Пласті треба змінити частинно парамілітарний стиль, який ми в Німеччині вже у великій мірі зробили. Треба поставити ще сильніший акцент на засаду самовиховання. Менше наказів — більше самовідповідальности, самодисципліни і самоініціативи. Пласт мусить виховувати критичну молодь, котра вміє із свободою відповідально обходитися.

Нам треба задержати Пласт як організацію, яка виховує громадян, котрі зберігають свою національну ідентичність і працюють для добра України.

Обставини нашого життя міняються і без нашого впливу. Ми мусимо постійно впливати на нашу організацію, щоби вона осучаснювалася.

“Життя в Пласті” і дійсність

- а) На скільки потрібно змінити “Життя в Пласті”, щоб воно відповідало дійсності?
- б) На скільки змінити спосіб сьгоднішнього пластування, щоб він відповідав “Життю в Пласті”?
- в) Яка інша розв'язка?

Так, як рекомендовано на 10-тих зборах КУПО 1988 р., треба випрацювати новий підручник, посібник для юнацтва.

Цей підручник треба усучаснити на підставах нових наукових досліджень педагогів, психологів і соціологів. Треба також взяти до уваги розвиток подібних світових організацій.

“Життя в Пласті” лишити так, як пропонують збори КУПО 88 р., без змін як історичну книжку, а новому підручникові дати іншу назву.

С К О Б !

Марта Мялковська — голова

ЗВІТ на Конференцію голів Крайових Пластових Старшин в днях 23-26.XI.1989 р. в Торонті.

Мета Конференції: “Дійсний стан Пласту в кожній країні”.

ПРОВІД ПЕРЕДАВ ПЛАСТОВУ ІДЕЮ В УКРАЇНУ

Іст Четгем, Н. Й. (ПС ГПБ) — Як уже інформовано тут на пластовій оселі “Вовча Тропа” відбулося в неділю, 8-го липня, святочне передання пластової ідеї в Україну, при співучасті понад 350 пластунок і пластунів та численних гостей.

Вже в суботу, 7-го липня “Вовча Тропа” заповнилася пластунами всіх річників, які приїхали сюди на літнє таборування, як також членами Головного пластового проводу для спільних нарад і підготовки недільного історичного моменту.

В неділю, о год. 9-ій ранку капелян Українського Пласту в ЗСА о. крилошанин Богдан Смик відправив в каплиці торжественну Службу Божу, в часі якої більшість присутніх пластунів приступило до Святого Причастя, в тому представник відновленої організації Пласт при Науковому Товаристві ім. Шевченка у Львові Олександр Криськів, що займає також пост голови Обласної Ради.

До нього звернув о. Б. Смик свої слова глибоко поетичної та зворушливої проповіді, в якій згадав, що цього дня пластуни переживають великий день, який чекали довгі роки. Він звернув увагу на майже 80-літню світову історію пластової організації і цитуючи пластовий обіт пригадав, що “ми не зломили своїх присяг” і проміряли тернисті шляхи України, Сибіру й чужини, щоб до “щастя й волі повести нашу вітчизну”. Він закінчив проханням до друга з України, щоб цей передав щирий пластовий привіт Батьківщині і щоб він з пластунами-друзями запалив там ватру на Божу славу, а ранком по святій молитві підняв з ними наш прапор і заспівав на всю Україну: “Прапоре наш, замай нам гордо в славі”.

Здається що після цих слів пісня-молитва “Боже Великий, творче всесильний” звучала виїмково торжественно і сильно із грудей усіх зібраних пластунів та їхніх родин.

Негайно після Богослужби учасники того виїмкового свята зібралися в чотирикутник по своїх уладах на великій площі, де під ясным сонцем гордо маяли синьо-жовтий і зоряний прапори. Обов'язки бунчужного на апелі виконував пл. сен. Марко

Якубович, ЛЧ, а святочний наказ Головної Пластової Булави про передання пластової ідеї в Україну відчитала ст. пл. Оксана Куровицька, Гр.

Голова ГПБ пл.сен. О. Гаврилюк припинає О. Криськову пластову лелійку

Згідно з програмою, яку підготували члени Головної Пластової Булави, голова її пл. сен. Орест Гаврилюк перевів записиження О. Криськова на прапор 1-го куреня пластунів-юнаків ім. Федя Черника, що його передали представники Українських Січових Стрільців, Українському Пластові. Цей історичний прапор зберігається у Пластовій Станиці у Філядельфії. Прапор ніс пл. скоб-обсерватор Марко Брикович, а підхорунжими були пл. скоб Коля Савицький і пл. вірлиця Христина Петріна.

Опісля на заклик голови ГПБ усі присутні пластуни повторяли вголос за О. Криськовим слова пластового обіту, а вкінці пл. сен. О. Гаврилюк припняв записиженому на груди пластову лелійку.

Важливою частиною передання пластової ідеї на Україну були символічні дарунки, що їх вручено О. Криськову. Збірник давніх пластових знімок вручив О. Криськову один із найдавніших пластових провідників, колишній голова тайного Пласту, пл. сен. Яро Гладкий, головню пластової ватри передав голова Головної Пластової Ради пл. сен. Любомир Романків і символ Пласту, пластову лелійку сплетену водне із тризубом, призначену до пластового прапору, вручили від пластунів ЗСА голова КПС пл. сен. Ольга Кузьмович.

Зворушений новозаприсяжений провідник Пласту зі Львова дякував дрижачим голосом і запевнив, що залишиться вірний пластовому обітові. Відтак О. Криськів в супроводі голови ГПБ та асиста зробили перегляд зібраних пластових частин, в яких виструнчилися усі присутні пластуні від наймолодших новаків до сивоголових пластунів-сеньйорів, які перенесли пластову ідею несплямленою через усі роки "бурій і негод".

А пластові прапори похилилися, віддаючи почесьт відродженій пластовій організації в Україні.

Новоіменований провідник Пласту з України пл. сен. О. Криськів і голова ГПБ пл.сен. О. Гаврилюк проходять біля рядів пластунів.

У середу, 11-го липня, пл. сен. О. Криськів від'їхав до Львова, щоб там перевести перший вишкільний табір для пластових провідників.

Тиждень перед історичним моментом заініційованим Головною Пластовою Булавою, який відбувся на "Вовчій Тропі", переведено в Канаді на таборі "Золотої Булави" заприсяження Ігоря Гриніва та Ореста Шота, які приїхали туди на запрошення Крайової Пластової Старшини, але не могли прибути до ЗСА, через те, що саме 8-го липня вони повернулися в Україну.

З Н А Й Д И Ч А С

Знайди час на призадуми...

Вона є джерелом сили.

Знайди час на розвагу...

Вона є тайною вічної молодости.

Знайди час на читання...

Воно є джерелом мудрости.

Знайди час на молитву...

Вона є наймогутнішою силою на землі.

Знайди час на любов інших на те, щоб тебе любили...

Вона є Богом даний привілей.

Знайди час на приятель...

Вона є дорогою до щастя.

Знайди час на усміх...

Він є музикою душі.

Знайди час на давання...

День бо короткий, щоб бути самолюбом.

Знайди час на працю...

Вона є ціною успіху.

Знайди час на милосердя...

Воно є ключем до неба.

(З книги: На Грані Сьомої Декади)

НАКАЗ

Головної Пластової Булави з нагоди відродження Пласту в Україні

Пластунки і Пластунки!

На нашій Батьківщині Україні відроджується Пласт після 50 років ворожої урядової заборони і офіційних брехливих інформацій про його ідеологічні основи та виховні цілі. Штучні перепони, які ділили українську молодь України і Діаспори, в більшості перестали діяти і більш свобідна виміна інформацій та людей є тепер можлива. Настала пора подати братню руку пластунам в Україні і спільно стреміти до кращого майбутнього Пласту і усієї української молоді.

Сьогодні Головна Пластова Булава урочисто передає провід Пласту в Україні пластову ідею і традиції, які ми винесли з Батьківщини і зберегли чистими і незмінними через довгі роки пластування на чотирьох континентах країв нашого поселення. Хай пластова ідея спалахне і горить ясно, як пластова ватра, там де вона зродилась майже 80 років тому. Хай пластові прапори знова повівають в Карпатах, на Соколі, Остодорі і Писаному Камені, де гартуватимуться пластові характери.

Від сьогодні Пласт в Діаспорі і в Україні буде співпрацювати якнайтісніше для досягнення наших цілей для добра української молоді і на користь Україні.

С К О Б І

Дано на Вовчій Тропі, дня 8-го липня 1990 року

пл. сен. Орест Гаврилюк
голова

пл. сен. Ігор Король
ген. секретар

РЕПОРТАЖ ІЗ ВОВЧОЇ ТРОПИ

Лагідний, теплий, літний день на Вовчій Тропі почався Службою Божою, яку відправив Пластовий Капелян у капличці св. Юра. У своїй проповіді о. Смик, учасник останньої ватри на Соколі, підчеркнув важливість моменту і просив друга Олесь Кризьківа, голови Пласту на Україні, понести ту іскру пластової ідеї, яку ми зберегли і плекали вже 60 років і запалити нею нову пластову ватру на Україні.

*“Погасло богаття, горіли ще мрії,
Кінчила свій лет заворожена ніч,
Далеко на сході багріли обрії,
Воскресній зірниці устріч.”*

І так там далеко на сході, на Україні, продовжується ідея Пласту і ми мусимо іти її на зустріч із допомогою, сказав о. Смик.

Торжественна Пластова Присяга друга Кризькова відбулася на головнім майдані. При кінці площі на тлі зеленої гори — 3 прапори — американський прапор на середнішній щоглі немов з'єднавав два українські прапори — сходу і заходу.

Дивлячись із висоти горбка де стоїть капличка, видно було як табори вмашеровували на майдан. Дуже приємно було бачити велике число новацтва, несогірше число юнацтва і 4-ох Сіроманців. На жаль, гостей майже не було.

Наказ дня підкреслив важливість okazji і пояснив, що Пласт відродився на Україні і звернувся до КУПО з проханням визнання.

Друг Орест Гаврилюк прийняв Пластову Присягу друга Олесь Кризькова. Друг Любомир Романків відчитав привіт від Начального Пластуна, який не міг сам бути присутній. Передано другові Олесеві деякі подарунки для Пласту в Україні: ідеологічні матеріали, пластову булаву із лілеєю і малу недопалену головню із останньої ватри на Соколі — якою мають Пластунки на Україні запалити нову ватру.

А тоді лиш друг Олесь залишився сам посередині майдану. Видко було як він переживав цей момент. Привітав присутніх і всіх Пластунів. Закликав до допомоги і співпраці, головно ідеологічної допомоги.

Церемонія закінчилася інспекцією таборів, Пластовим Обітом і Гимном Закарпатських Пластунів. Табори відмашерували, але старші пластуни і сеньйори залишилися на площі, немов змагуни після закінчення Олімпіади. Всі хотіли далі пережити цей момент, що і пів року тому виглядав недосяжний. Обнімалися, цілувалися, а найбільше — фотографувалися із другом Олесем. А гості з України фотографували нас, головні всіх в одностроях.

Найцікавіше було говорити з нашим найновішим Пластуном. Розповідав про сучасний стан в Україні, про Пласт, про морське пластування і майбутні пляни — спеціально про пластові прогульки по Чорному Морю. Запрошував усіх приїхати на Україну і пластувати з ними.

Ця Пластова Присяга зробила на мене глибоке враження. Тоді коли я складав свою Присягу — це була нездійснена мрія. Тоді коли Блаженніший Патріарх Йосиф відвідував Вовчу Тропу — за його словами “клаптик України” — це було не до подумання — і нагло я стояв і дивився на обряд зложення присяги пластуна з України, де Пласт відродився і хоче діяти за усіма Пластовими законами свідомої і здорової молоді.

Юрко Павлічко

Юрко Павлічко із другом Краськовим зі Львова, та іншими пл. друзями, під час паради.

“ОСТАННІЙ ПОСТРІЛ”

Ніякий артист не бачить речей такими, як вони є...

Якщо б він це зробив, — він перестав би бути артистом.

Оскар Вайльд

Під таким кутом бачення приступив я читати книжку талановитого та ідейного непосидючого Романа Колісника п.н. “Останній Постріл”. Цікаве оформлення книжки виконав Орест Слупчинський, а редакцію мови провів п. Д. Чуб. На початку книжки автор пригадує, що: “це повість про справжні воєнні події”. Отже, це розповідь або оповідання про реальні, справжні події, але баченні, пережиті й відчуті його власними змістами, схоплені по-мистецькому його бистрим вояцьким оком та осмислені його умом і перевірені решетом його особистого високого рівня відчуття правил етики і моралі, національної рації та взагалі людяності. Для декого ця книжка може бути талановитим і об’єктивним репортажем воєнних подій, які автор пережив, відчув і був співучасником. Деякі співтовариші могли описати ці події посвоєму. Є також одиниці, які бажатимуть зарахувати “Останній Постріл” до справжнього мистецтва, до справжньої літератури. На мою думку, твір цей є неначе твором-документом мистецького калібру, який у щасливіших часах і обставинах міг би стати добрим сценарієм для фільму. Тут остаточно вистарчає авторитетність Об’єднання Українських Письменників “Слово”, з рамени якого та книжка появилася. Історик також може використати багато матеріалу з цієї книжки, щоб відчуті і зрозуміти духа епохи описаних подій.

Книжку читається з побільшеним і навіть напруженим зацікавленням після кількох розділів. Читач часто відчуває справжній жах, терпіння й страхіття війни. Тут і там можна відчути специфічний вояцький гумор. Тут і там є зворушливі моменти, які можуть витиснути сльозинку у чутливій сторонній людині. Наприклад...

“— Вперед!!! — кричить Комар, вибігаючи перший на галявину. Він заліг в долині спереду й, спершись на лікоть, помахує на нас

рукою, немов заманює до себе на якусь лакоминку. Ковалисько сьогодні, мов не він. Він жене в перед, мов навіжений. Я його наздоганяю. В ухах затарабанило, немов від грубих крапель по бляшаному даху; зашуміло, немов полилась злива — кулі фінок, рушниць, кулеметів розгулялися до музики гранат з мінометів на зеленій толоці полонини. Спалахує жмут блискучих іскор, засліплюючи мої очі.”

Читач може часто поринати у цікаві міркування, інколи навіть у справжнє філософування автора про війну, про незавидну долю жовніра, про “мученицький”, зате дуже важливий і корисний рекрутський вишкіл, про турботу українського вояка у різних, інколи безвиглядних ситуаціях. Людина, приблизно авторового віку і обставин, глибоко переживає наново описані події та пригадує молодечі стремління, середньошкільні часи, романтику, турботи-трагедії того ж покоління, співвідношення до німців чи інших ворогів.

Мова твору є безпретенсійна, невишукана, зате барвиста і соковита, як цікавими і барвистими були там різні персонажі. На приклад...

“— Запускаю козацькі вуса на славу козацьким звичаям, які не мали командирів і команди. Слава цій історичній хвилині! Слава нашому отаманові! — підніс свій кубок з кавою Миросько — я це, браце пророкую карколомне підвищення ранги, — пророкував своїм жеребом “львовяк” Геню, — бо тепер матимеш великий атут під носом, а не маленьку пляму, як горобяче гімінце, щойно тепер велика саржа тебе завважить.”

Правдоподібно такого львівського жаргону вже більше немає, бо обставини так дуже змінилися.

Слідкуючи за працями Романа Колісника, можна остаточно завважити, що він зробив великий прогрес. Його глибоке зацікавлення мовою, працьовитість і завзяття, широкий діпазон почуттів і емпатії, непосидючий інтелект і творча наснага допомагають йому впевнено крокувати на ширші води справжньої літератури.

Володимир Соханівський

ХРОНІКА

Ніна Самокіш

МРІЯ, ЩО СТАЛА ДІЙСНІСТЮ

Липень 1990 року. На пластовій оселі “Вовча Тропа” кінчався звичайний таборовий день, пластуни приготувались до вечірньої молитви. Сонце ховалось у хмари, уступаючи місце зорям і місяцеві.

У юнацькому таборі комендант пл. сен. Роман Копач з юнаками будував ватру та пояснював: “Ватра оця має вииняткове призначення. Вона повинна сьогодні розгорітися ясним полум'ям та сипнути іскрами в далечінь, аж у Карпати. Сьогодні будемо свідками заприсяження української дисидентки, яка донедавна ще була в'язнем московських таборів, і яка дотепер перша і одинока вступила в ряди Пласту. Присяга відбудеться в присутності двох юнацьких таборів та членом куреня “Верховинки”, який вибрала собі Надійка Світлична, як свій матірний курінь”.

Зоряне небо, вечірня трубка, таємничий шум лісу, сірі шатра й радісні цікаві обличчя юнацтва зі своїми проводами та “Верховинки” в гуцульських киптариках творили тісний гурт навколо святкової ватри.

Прозвучав наказ бунчужного і розпростерся синьо-жовтий прапор, який внесли “Верховинки”. Надійка вперше в своєму житті поклала три пальці на український національний прапор. Очі наповнились слізьми радості і туги... Понеслись слова присяги, яку відбирав Начальний Пластун, Юрій Старосольський, прозвучали рядки пластового, всеактуального, обіту — “І летом крил скоба під хмари полину, і бистро розгляну всю землю мою, промірю тернисті шляхи України, до щастя Вітчизну мою поведу”.

Стиск лівиці — привіт друга Романа, тричі “Слава” і слова Начального Пластуна, який переніс нас у Карпати, на Сокільську

гору, нав'язуючи до присяги попередників на рідних землях... Наші думки, проваджені Начальним Пластуном пробивалися на Сокіл та перепліталися зі спогадами і носталгією. Ми питали себе — чи дочекаємося відродження Пласту на рідних землях? Здавалось, що ні. А ось рівно за десять років — це стало дійсністю. 8-го липня вітатимемо на "Вовчій Тропі" пластову ластівку з України, провідного члена відродженого Пласту, через якого духово поєднаємось з Пластом в Україні. І знову радісно зашумить ліс на "Вовчій Тропі" і посипляться іскри пластової ватри з напрямком на Карпати.

Оживає Сокіл, Остодір, Підлюте, Писаний Камінь. Помандрують горами й ріками України пластуни і понесеться над Україною пластова пісня: "Гей, життя на зустріч, долі злій на глум, гордо виступає молодий пластун!"

Скобі Надійко, Скобі Друже Олесю!

На хвилях Дніпра. Ілюстрація А. Базилевича.

КОНФЕРЕНЦІЯ

ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЛАСТУ

19 травня 1990 р. в Брюховичах під Львовом відбулася конференція Львівської обласної організації Пласту. Взяло в ній участь 198 делегатів. Були численні гості з сусідніх областей, з-за кордону. Конференція обговорила найважливіші питання, які нині стоять перед Пластом. Рух цей, перш за все, потребує кваліфікованих провідників. Перша група таких провідників повинна бути підготована до початку наступного навчального року. Нині переважаюча кількість членів Пласту — це молодь від 16 до 24 років життя. Найближчим часом повинна вестись робота, щоб у лави Пласту залучати молодшу віком молодь та дітей. Конференція затвердила статут Львівської обласної організації Пласту. Обрано керівництво Львівської обласної пластової організації. Головним її провідником обрано одного з ініціаторів відновлення цієї спортивно-просвітницької організації, депутата Львівської міської Ради Олександра Криськова.

20 травня учасники і гості конференції Пласту їздили у село Стрілки Старосамбірського району, де відбулося посвячення могили воїнів Української Повстанської Армії. Молебень відправив та могилу посвятив душпастир Української Греко-Католицької Церкви. На урочистість прибули мешканці всіх навколишніх сіл. На могилі, яка відновлена з ініціативи і силами мешканців Стрілків, пластуни посадили червону калину.

УЦІС

Богданна і Стефан Білі

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

В тижневику "Наше Слово" ми натрапили на цікавий допис про минулорічний пластовий табір в Англії. Авторами допису є українські гості з Польщі. На знімку, що його там поміщено разом із дописом, таборовики сидять півколом біля палаючої ватри, а в глибині під лісом є їхні шатра. В коментарі до цього допису редакція пише, між іншим: "Напевно, цікаво буде познайомитись з організацією життя в таборі нашим вчителям, керівникам. які також займаються під час вакацій веденням занять з українськими дітьми". Думаємо, що не менше цікаво буде прочитати цей допис також нашим читачам тим більше, що ніхто з наших друзів в Англії не просилає нам дописів про їхнє пластове життя.

Редакція

Ми перебували тут на запрошення рідні. І завдяки наполегливим старанням нашого племінника Василя Вовчука, познайомились ми з молодими людьми з Нотінґаму, Вулвергемптону і Манчестеру, а саме: з Мироном і Марійкою Постолянами, Романом та Марією Морозюками, Євгеном та Олею Погибами, Яремою та Лярисою Кучинськими, Романом і Сонею Дубіль та Марійкою Маєрз. Завдяки цим людям ми попали на пластовий табір, який знаходиться в прекрасній околиці "Верховина" в Північній Валії, недалеко Ірландського моря. Гарний краєвид, зичливе місцеве населення валійців, приморський клімат — все це впливає на те, що атмосфера й самопочуття пластуна, їх вихователів і гостей були чудові.

Цьогорічний тритижневий пластовий табір працював під гаслом "Згадай мене, брате". Мета виховання, тематика ігор, забав, занять були спрямовані і підготовлені до 175 роковин від дня народження нашого великого поета Т. Шевченка. Різноманітність занять впливала на розвиток і поглиблення рідної мови, пісні, народних звичаїв, рідної культури. Заняття з

прозірками знайомили дітей (віком від трьох до шістнадцяти років) з прекрасним кольоритом батьківських земель: Гуцульщини, Тернопільщини, Львівщини та Волині. Але не тільки. Пластуни мандрували по околиці, знайомились з цікавими людьми, які своєю діяльністю зв'язані з Північною Валією, пізнавали прекрасний валійський краєвид і звичаї. Все, що пластуни побачили і зачули, "продавали" біля ватри.

Особливо припали нам до серця зустрічі біля ватри. Ми були приємно здивовані й зворушені багатством дитячих і пластових ігор та пісень. Мило було почути, коли діти в супроводі бандури виконували українські народні пісні, а деякі "новачки" й самі вже грають на бандурах. Але не тільки пісню чи іграми займались пластуни. Вони тут багато працювали: "новачки" допомагали кухаркам чистити картоплю, випікали під бистрим оком сестрички Марійки смачні тістечка на підвечірки, садили молодий ліс, прикрашали квітами свою оселю, а юначки і юнаки під проводом і наглядом друга Романа Дубіля і гостя Стефана Білого вибудували прекрасну стилізовану гуцульську хату, яку всі вирішили назвати "смерековою хатою".

Пластовий табір на "Верховині" був дуже гостинний, і тому його відвідали численні гості з Мюнхену, Нью Йорку, Чикаго, Ванкуверу та різних місцевостей Великої Британії. Ми приглядались і прислуховувались невтомній праці вихователів: Михася, Соні, Романа, Марійки, Олі, Марти і Яреми, який був керівником цьогорічного табору. Дійсно, оці люди цілим своїм серцем присвятилися молодому поколінню українців. Саме найбільше зусиль вимагає праця над тим, щоб діти правильно володіли рідною мовою. Виходить, що на щодень усі вчать дітей у домівах, на зустрічах, а свій вільний час від роботи, тобто відпустки, присвячують праці в таборі. Не є вони кваліфікованими вчителями, але в свою працю вкладають серце, турбуються за майбутність своїх дітей, а вже деякі й онуків приводять, тому їх праця приносить наслідки. Хочемо їм побажати, щоб в дальшій праці не падали духом, щоб кріпили себе взаємно, не лякались перешкод, а щорічні пластові табори будуть гомоніти українською мовою і пісню. Дякуємо всім пластунам за сердечність, прихильність і тепло, яке вони дарували нам і всім гостям під час табору. Поздоровляємо їх пластовим "Готуйсь!".

"Наше Слово", 10 грудня 1989 р., Варшава

ВІДРОДЖЕННЯ ПЛАСТУ У ПОЛЬЩІ

Щоб зрозуміти вагу цієї події треба навести деякі факти з історії Пласту.

Український Пласт (скавтінг) був заснований доктором Олександром Тисовським у Львові. До вибуху першої світової війни була це скріплена організація з мережею видавництв ("Молоде Життя"). У 1917 році ідею Пласту на коротко перенесено на землі Української Народньої Республіки (табір у Вінниці). Після закінчення війни Пласт міг заіснувати лише у Східній Галичині (Малопольща східня). Від 1921 року починається відбудова структур праці гуртків. Збільшується зацікавлення всіх суспільних верств ідеєю Пласту. Велику допомогу дає Пластові, між іншим, митрополит А. Шептицький. Знову виходить пластова преса. Відбуваються злети пластунів. Ідея Пласту переноситься до міст, де проживала українська заробітчанська еміграція. Повстає Союз Українських Пластунів Емігрантів (СУПЕ). У 1930 році державна влада Речіпосполитої наказала діяльність Пласту як організації. Конфісковано майно, запечатано станиці, багато пластових провідників арештовано. Відтоді Пласт веде свою діяльність у підпіллі. Це не змінилося у роки другої світової війни. Після закінчення війни і приєднання Галичини до Радянського Союзу Пласт розгромлено. Одинокими осередками діяльності лишилися Західня Європа. Сотні-тисячі біженців, що по волі чи по неволі відступали на Захід, становили базу для поширення та продовжування пластової ідеї. Союз Українських Пластунів Емігрантів перетворився в Конференцію Українських Пластових Організацій (КУПО), в склад якого входили пластівські одиниці з усіх країн, в котрих проживали українські поселенці (Німеччина, Англія, Австралія, Сполучені Штати Америки, Аргентина). Зараз Пласт — міцна, скріплена організація, відіграє велику роль в житті української діаспори.

Навесні 1990 року група діячів Союзу Української Незалежної Молоді та о. Марко Скірка почали заходи в напрямі створення Пласту у Польщі. Наслідком їхньої праці був перший пластовий табір "Відродження", який зорганізовано від 2 по 18 липня ц.р. біля села Жабінка на Венгожівщині. Був це вишкільний табір, який мав дати майбутніх інструкторів для творення пластової спільноти в Польщі. Наказом Головної Пластової Булави з Німеччини прибули до нас ст. пл. Тарас Ребет і ст. пл. Роман

Стельмах. Вони були присутні на таборі від 2 по 9 липня. Далі табір ведено під проводом юнаків з Польщі, введених в аркана пластового життя бунчужним Тарасом Ребетом і Романом Стельмахом. Табір, названий "Відродження", відбувся завдяки допомозі о. Марка Скірки та Головної управи Об'єднання українців у Польщі. Викликав він зацікавлення не тільки серед юнацтва. Гістьми табору були Ігор Щерба і Тадеуш Ольшанський, які дали ряд доповідей. Після від'їзду інструкторів з Заходу табором завідувала Булава у складі: Петро Тима — комендант (а також інструктор історії України), Дарій Стремецький — бунчужний, Герард Бісевський (інструктор), Петро Павлище (інструктор). Табір відвідали також українські діти з УРСР, які дали концерт української народної пісні.

Учасниками табору були юнаки зі Щеціна, Перемишля, Слупська, Лігниці, Гіжицька, які у майбутньому творитимуть гуртки Пласту у своєму місці проживання. На кінець треба нам згадати, що, на жаль, не всі, що давніше деклярував свою участь у таборі, між іншим, записана молодь з Гурова-Ілавецького, Любліна, Ярослава, навіть не намагалися виправдити своєї відсутності на таборі. З-посеред прибулих не всі змогли пройти проби, які накидає праця у пластовому таборі. Булава табору керувалася у своїй праці якісним, а не кількісним принципом. Тому то у виховній роботі головний тиск покладено на виховання справжнього пластуна.

Надіємося, що ті, які пройшли різку школи табірної життя стануть зачином до заіснування справжньої пластової організації у Польщі.

Передаємо всім пластунам та прихильникам Пласту на цілому світі пластовий клич "С К О Б !"

**Комендант табору "Відродження" — Петро Тима
Бунчужний — Дарій Стремецький**

Під кінець табору створено **Тимчасову крайову раду Пласту у Польщі**, в склад якої увійшли: Петро Тима (голова), о. Марко Скірка (заступник голови), Дарій Стремецький (скарбник), Петро Павлище (писар), Петро Ярмола, Павло Щумилович, Дарія Хрін, Богдан Кобилко (члени).

На засідання Ради прийнято рішення про: створення осередків Пласту в Щеціні, Перемишлі, Венгожеві, Гданську; підготовку до запряження інструкторів Головною пластовою булавою; видавничу діяльність (посібники, співаники); зимовий вишкільний курс.

ЄДИНИЙ СВИДОК ТРАГЕДІЇ В БІЛОГОРЦІ

У зв'язку з відзначуванням сорокових роковин смерті головного командира УПА Тараса Чупринки — Романа Шухевича — публікуємо новий документ, що стосується цієї події, — розповідь очевидця, тодішньої зв'язкової Проводу ОУН "Анна" — Галини Дидик. Її свідчення тим важливіше, що до цього часу в українській діаспорі ніхто докладно не знав, в яких обставинах загинув сл. п. Роман Шухевич.

Редакція

5 березня 1950 року. Село Білогорща коло Львова.

В будинку місцевої вчительки Анни Конюшик знаходиться криївка головного командира УПА Тараса Чупринки — Романа Шухевича. Крім Т. Шухевича, тут ще є "Анна" (зв'язкова — Галина Дидик).

Вже якась тривога відчувалася довкола. Було вирішено перебратися в інше місце, не чекаючи, поки остаточно зійде сніг. Стрільці охорони спішно вигосять архів. Командир захворів, тому його відхід відклали на два дні. Отже, в будинку, крім нього, "Анни" і господині, нікого немає.

Неділя. На цей день призначені якісь чергові вибори. Конюшик була членом виборчої комісії. Вдосвіта за нею прийшов посильний і покликав до сільради. Вона одягнулася і вийшла. В будинку тепер залишилося тільки двоє.

Десь о 6-й ранку постукали. "Анна" відмикає двері і в цю ж мить дві пари сильних рук схопили її. Тримують. У "Анни" під пахою пістоль. Солдати питають, хто ще є в хаті.

"Анна" відповідає голосно: хоче подати знак командирові, який ще у кімнаті нагорі. Каже, що в хаті вона одна. Кричить, свариться з солдатами.

Якісь озброєні люди входять в темні сіни повз "Анну". Один з них говорить: "Скажіть Романові, щоб він не робив дурниць!". На дерев'яних сходах, що ведуть на другий поверх, чути тупіт, хтось збігає вниз.

"Анна" розуміє, що командир попереджений. У сінях і далі темно. Лунає постріл. Хтось падає, кричить. Серед чекістів чути

голоси: "Роман застрілився, Роман застрілився!" Водночас "Анна" чує, як відчиняються двері на протилежному боці сіней. Звідти долинають постріли. Через деяку мить все стихає.

Чекісти ввалюються в сіни. Тепер вони бачать, що стогне і просить допомоги один з їхніх товаришів, якого смертельно поранив командир. Обминають його, не звертаючи уваги. Ніхто не допомагає...

"Анна" усвідомлює, що вже нічим не допоможе своєму командирові. Користає з нагоди, що охоронці послабили пильність, вириває руку. В рукаві ампула з отрутою. Розкушує її.

Потім... Потім в'язничний шпиталь. В'язничні лікарі борються за її життя, бо вона потрібна чекістам для свідства. Рятують... Потім довгі роки поневірянь по казематах, та вона вижила. Єдиний свідок, який міг оповісти історію останнього дня життя її командира.

Сам Бог хотів так, щоб про це знали люди. І оповіла.

***

Хата, в якій загинув Роман Шухевич.

Про події 5 березня 1950 року в Білогорщі писала, покійна вже, Г. ДИДИК ще у своїх в'язничних записках з Володимирського централу. Відтворив їх з пам'яті Юрій Шухевич-Березинський.

Вся родина Конюшиків була репресована. Батько помер у тюрмі. Доля Анни Конюшик на нині невідома. Брат Данило і сестра Натапка, які на той час взагалі жили в іншому селі, повернулись з ув'язнення в 1956-му році. Натапка вийшла заміж, виїхала на Донбас і там померла (пухлина мозку). Данило, нібито, й тепер мешкає на Херсонщині.

УЦІС

Доцент В. Стеник

“ДЕ ПОХОВАНЕ ТІЛО НАШОГО СЛАВНОГО ГЕРОЯ РОМАНА ШУХЕВИЧА?”

(Промова на мітингу для вшанування пам'яті Командира УПА біля його символічної могили в Білогорщі 5 березня 1990 р.)

Шановна Громадо!

Я хочу розповісти Вам, що сталося з тілом нашого вождя. Тут в селі Білогорщі, він останнє вдихнув повітря рідного краю. Ця земля скроплена його кров'ю і на цьому місці хлопці з тов. “Спадщина” насипали могилу. А що ж було далі? Далі тіло його перевезли у Львів на вулицю Дзержинського. Звідти покійного завезли в медичний інститут в судовий медичний морг. Там, під керівництвом професора Любомудрова, доцента Заленгурова та інших, тіло було забальзамоване. Пізніше приводили різних людей, щоб його впізнали. Тіло покійного знаходилося майже цілий тиждень в цьому моргові. Потім працівники КГБ забрали тіло і його поховали. Я думаю, що прийшов час, щоб вони сказали дружині, синові і всім нам, де поховане тіло нашого славного героя Романа Шухевича. Це зараз повинна бути наша загальна вимога. Де поховане тіло, вони знають і нехай нам скажуть про це.

Слава Україні!

(“Спадщина”, квітень 1990 р., Львів)

ЛИСТУВАННЯ

Дорогі Вовки-Сіроманці!

На вашу статтю п.н. “Нове про відновлення Пласту в Україні” у “Пластовому Шляху”, я прочитала з цікавістю, треба, як сама відчуваю, відгукнутися. Відколи КГБ напав на пластовий табір, не відомо, що з Пластом на Україні далі діється.

Я підтримую Вашу думку, що важливо мати зв'язки наших пластунів в Канаді з пластунами на Україні. (Між іншим, ми книжку про наш міжкrajовий з'їзд вислали до Львова, і вони її отримали.) Якщо із таких зв'язків могла б скористати наша молодь, то було б ще краще.

Мої діточки аж за рік будуть вступати до Пласту, але я дуже радо їх заохочувала б до листування з пластунами в Україні чи до інших проектів вдома.

Чи не можна б створити відповідний комітет, який зайнявся б справою зв'язків від найменших до найстарших пластунів і пластунок? Думаю, що варта нам над такою пропозицією застановитися.

Остаюсь з пошаною,
Марійка Дубик

ПРОХАННЯ

ВШ Друзі і Подруги —
жертводавці на Видавничий Фонд ім. Сірого Лева!

Просимо Вас свої пожертви складати ласкаво прямо на адресу адміністратора цього Фонду, а не до станиць чи КПС-ів, як це часто буває. Цим ми хочемо оминати окружні дороги, а часом і зайві непорозуміння.

Адреса адміністрації:

Pl. sen. Mykola Ziniak
36 Bearbury Dr.
Etobicoke, Ont. M9C 2G9
Canada

“ЗАПОРІЗЬКА СІЧ: ЗРУЙНОВАНЕ І УЦІЛІЛЕ”

Кожний народ докладає зусиль, щоб зберегти пам'ять про минулі події на своїй землі, бо знання про них необхідне для збереження історичної пам'яті в майбутніх поколіннях.

Україна була місцем, де важливі для народу події відбувалися постійно, а можливості зберігати про них історичну пам'ять були надто обмежені, бо досліді над минулим вимагали великого зусилля. Зокрема труднощі виявилися в останніх десятиліттях, коли, наприклад, знищення Січі Катериною II уважалося прогресивним явищем. І довго-довго після того дослідники мовчали...

А ось минулого року в Києві сталося, здавалося, неймовірне: — З Києва 6 липня з Подолу віддані до самозречення науковій істині представники Львівського відділення Т-ва української мови ім. Т. Шевченка, Центр НТТМ, а також представники з Охтирки, Вінниці, з Тернопільщини, з Володимира Волинського, з Івано-Франківська, з Херсонщини, з Харкова, Крем'янця, Дрогобича, Макіївки, Скадовська та Одеси, відбувши концерт, під проводом кандидата історичних наук, після 20-літнього примусового відпочинку, Олени Апанович, про яку дотепно висловлювались: “перевелися козаки, один лишився, та й той жінка...”. В 50-60 роках вона виявила себе в українській історичній науці провідником цілої школи Апанович”. Школа ця запліднила у згадані десятиліття мільйони українців і не тільки них, а й інших, думки й почуття, що “з появою козацтва дух вольности розлився по Україні”. За це витерпіла (як також і її співробітники!) гоніння разом з однодумцями, але не зрадила справу. Ряди однодумців множились, хоч терпіли переслідування — карали, наприклад, два роки не допускали докторанта захистити дисертацію тільки за посилання на праці О. Апанович. Член Спілки художників Г. Марченко зберігав двадцять років свої проекти пам'ятних знаків для Хортиці, мусів шукати інших засобів заробітку, ніж малярство.

Чому ж така ворожість до козацтва? Ті, що займали місця в президіях наплодили стільки понять “антиісторизму”, що навіть середньошкільник не може “убгати їх у рамки здорового глузду”, бо — казали, ті при владі, що козаки — це “феовдали-пани”. А

відомо, що — в перекладі з тюркської мови козак — вільна людина. Та чи тільки те? Існують вандали, що руйнують музеї в Києві у нашому часі. І тепер є загроза Берестечку, хоч є серед нас стільки захоплення публіки працями Д. Яворницького, М. Грушевського, але і в час перебудови пасеться худоба на козацьких цвинтарях, а хвилі забирають “захисників і героїв України”, наші національні святині, уцілілі рештки пам'яток козащини не мають охорони, вісім разів змінялося розміщення самої Запорізької Січі, її залишки.

Маршрут п.н. “Запорізька Січ: зруйноване й уціліле”, що його зорганізувала редакція журналу “Пам'ятки України”, а підтримало Українське Товариство охорони пам'яток і Український Фонд культури при матеріальній підтримці Міністерства меліорації та водного господарства УРСР, кооператива “Отакі справи”, а провадила Олена Апанович — кандидат історичних наук, яка зібрала грубезні теки документів про Запорізьку Січ, щоб їх звірити з “голосом самої землі”.

Експедиція мала два основні завдання: 1) звірити правду в історії запорізького війська, бо унеможливив це час репресій в науці 60-70 років, за “панування Скаби і Маланчука”, коли “матінка історія була перетворена на куховарку при малоосвічених ідеологах”; 2) звірити стан уцілілих решток пам'яток козащини — національних святинь. Найскладнішою при цьому є справа — довідатися, яка доля спіткала історичні залишки та розміщення самої Запорізької Січі.

Безпосереднім стимулом до підготовки експедиції була візита в редакції “Пам'ятки України” В. Вечерського — голови Товариства охорони пам'яток та його колеги В. Ленченка — старшого наукового співробітника Київської Філії Всесоюзного науково-дослідного інституту теорії архітектури і містобудування. Володимир Вечерський приніс зі собою склад власної статті “Про архітектуру Запорізької Січі”, яка мала появиться у збірнику “Українське мистецтвознавство” в 1974 році у видавництві “Наукова думка”, але склад її було знищено. Проте ж автор не залишив своєї теми, він далі досліджував історію Січі, багато разів обстежував її городища. Цими ж пам'ятками цікавились інші професійні археологи — д-р історичних наук Д.

Телегін, історик член-кореспондент АН УРСР Ф. Шевченко, які радісно зустріли проєкт мандрівки козацькими дорогами ентузіястки його й організаторки та керівника Олени Апанович. Повідомлення про цю експедицію було з епіграфом — слова етнографа і письменника О. Афанасьева-Чухбинського: “Ми (з Т.Г. Шевченком) мріяли про подорож у дубі на Запоріжжя, потім до Лиману, пошукати залишків старовини, що зникають вже від дослідників, а що в обох нас не вистачило коштів, то ми відклали це до кращих часів”. Чи настали тепер кращі часи ще невідомо, бо без підтримки громадянства задумана акція обстеження і впорядкування вцілілих залишків козащини чи буде реальна?... Кошти на експедицію, про яку тут мова, дало Міністерство меліорації та водного господарства УРСР. Його працівники О. Русинок і В. Ткаченко дали добрий початок.

А молодь Києва, що тримала гасло “Пам’ятки України новим кошом стали” під час святкування на Андріївському узвозі зібрала спонтанно, прочитавши журнал “Пам’ятки України”, 1200 крб. Це були члени “Просвіти” Олесь Кравченко, Роман Чмерук, Олекса Починок та їхні однодумці, одягнені в козацькі однострої.

Історія запорізького лицарства, як про це свідчать численні листи краєзнавців, хвилює і дорослих, і молодь. Українець — А. Паніель — імігрант, що живе в Парижі, має намір відкрити музей запорізького козацтва при співпраці керівника західньонімецької фірми “Модерн-маркетинг-Мюнхен” І. Зубенка.

З великим ентузіазмом вітала кількатисячна маса учасників добродійного концерту, що відбувався (перед мандрівкою на Січ, 2 липня минулого року) в Центральному парку у Києві п.н. “БЛАГОСЛОВІТЬ”. О. Апанович, яка у своєму слові згадала, що від 1930-их років, коли було поневіряння Д. Яворницького, ніхто не збирався продовжувати його працю.

О. Апанович захоплено промовляла: “Яке вирування народного духу! Яке одностайне поривання до предківського минулого, що ледь не вчора було ідеологічною крамолою... Виходить, нічого-нічого не вийшло у тих безбатченків!”

Концерт, у програмі якого пісень про козащину найбільше, хвилював, спонукував молодь виступати, а О. Кравченко і Р. Чмерук не випускали з рук власноручно змайстрованих шабель.

Прапори національні й малинові козацькі й бандури і людські тисячні голоси-хори повідали козацьку славу всім зустрічним під час мандрівки пам’ятними місцями Черкащини, Чигирину, Суботова, Мельника, Холодного Яру, Яснозір’я, де зустрічали мандрівники багато святощів з минулого України.

Уляна Пелех

Подано за “Пам’ятки України” ч. 4/1989 року

Примітка: Проводженням рейдів слідами козацтва цього року була мандрівка, що її організувало Товариство Української Культури “Славутич” у Москві. Це був культурологічний рейд “Дзвону” з 4 липня по 23 серпня ц.р.

Про цю подію було в пресі вже багато дописів. Сподіваємося, що буде їх ще більше.

**Науковий керівник експедиції
Олена Апанович**

